

The more, I consider his life and his writings, the more I consider him to have been the best Indian of his times indeed, I put him much higher than Tolstoi in religious perception Both Kavi and Tolstoi have lived as they have preached

—Mr M K Gandhi

જેમ જેમ હું તેઓના જીવનનો અને તેઓના લખાણોનો વિશેષ વિચાર કરું છું, તેમ તેમ મારી વિશેષ પ્રતીતિ યાય છે કે, તેઓ એમના સમયના હૃદયતમ હિંદી હતા હું તેઓને ટોલ્સ્ટોઇ કરતા ધાર્મિક સંવેદક જ્ઞાનમાં વિશેષ ગણું છું કવિ અને ટોલ્સ્ટોઇ બન્નેએ જેવા પ્રકારનો તેઓએ ઉપદેશ આપ્યો છે તે પ્રમાણેનું ચારિત્ર પાઠ્ય છે

—દેશભક્ત ગાંધી સાહેબ

બાઈ કચરાબાઈ પુ બાઈ સ્મારક ગ્રંથમાળા

શ્રીમદ્ રાયચંદ્રનું રાજપદ.

સ શોધક - મનસુખલાલ રવજીભાઈ મહેતા,
જવેરી બનાર, સુ બાઈ

મહાશય
શાહ પુલકાદ હીરાચક
માણેકગૌડ અમદાવાદ

શ્રી રાયચક્ર ચક્રિકા.
ભાર્તિકી પુષ્ટિમા, ૧૯૭૧

પ્રથમ મુદ્રણ ૧,૦૦૦ મુલ્ય ૧૨ આના

અમદાવાદ રાયચક્ર ન્યુનિટિ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં
૫૦૦૦ જેનીસાથ અમદાવાદે છાપ્યું

તીર્થસ્વરૂપ મુરખી શ્રી મોહનદાસભાઈને.

શ્રીમદ્ રાજ્યચંદ્ર

(મહીદીપ છન્દની ચાલ)

દીનનો દયાગ ધામ કોને સરખુ નહીં ? એ બીલનો દાળ

ધર્મનું સામ્રાજ્ય સદા હૃદયમાં સુદાવે,
હૃદય રાજ્યચંદ્ર એ રસામૃત રેલાવે
રસની રેલમાં વહી જીવિત સુરમ્ય મહાસે,
જીવિત રાજ્યચંદ્ર પ્રાણની સુગન્ધ ફેલે
રસ સુખ ધ એતને જનજન પાર્થિવ ઝૂલે,
આત્મ રાજ્યચંદ્ર ત્યાં આપાર્થિવ પ્રકુલે

વડોદરાને રાજ્યવડો,

તા ૧૪-૧૧-૧૫

લવિત.

પ્રસ્તાવના.

શ્રીમદ્ રાયચંદ્રના છૂટા છવાયા જે પદો મળી શક્યા છે તે જૈનસમાજની સેવામાં રજુ કરે છે તેઓનું જીવન બાવપણ્યથીજ ધાર્મિક હતું એટલે તેઓના લગભગ સઘળા પદો ધાર્મિકજ છે

ઈ. સ. ૧૮૮૬-૮૮ ની સાલ દરમ્યાન, માત્ર ઝોગણીશ વર્ષની વયે શ્રીમદ્ મુનષ્ઠ બ્રાહ્મણ શતાવધાની શીઘ્રભવિ તરીકે મરાઠુર થયા હતા, એટલે, કાઠિયાવાડમાં અને સકળ જૈન સમાજમાં તેઓનું 'કવિ' તરીકેનું નામ ધરગતુ થઈ પડેલું છે, એટલે સુધી 'ધરગતુ' થઈ પડ્યું છે કે, ધાર્મિક દિશામાં તેઓના વિચારોને અનુસરી ચાલનારાઓને પણ 'કવિના પથના' નામથીજ સંબોધાય છે

કવિ તરીકેની આવી નામના હતા તેઓએ પોતાના જીવનમાં "લૌકિક કવિ" તરીકે મુદ્દલ પગ પ્રવૃત્તિ કરી નહોતી "ધાર્મિક કવિ" તરીકે, પણ બહુજ થોડી પ્રવૃત્તિ કરી હતી, કારણ કે, તેઓના શબ્દોમાં કહીએ તો તેઓનો આત્મનિશ્ચય હતો કે

નહોં અથમાંહિ, જ્ઞાન ભાખ્યું, જ્ઞાન નહોં કવિ ચાતુરી,
જ્ઞાન નહોં ભાષા કરી

આ કારણથી, તેમ તેઓનો બીજો અખડ અભિપ્રાય એ હતો કે,
"નહોં હે વૃ વપદેશકુ, પ્રથમ લેહિ ઉપદેશ"

તે કારણથી આપણને આદલાજ પદોની પ્રાસાદિ મળે છે

આ પ્રાસાદિનો જે યથાથ વિચાર કરનામાં આવે તો તેમાં સર્વદર્શનો અને સર્વ શાસ્ત્રોના તરવો સમાઈ ગયેલા અનુભવમાં આવવાજ જોઈએ

શ્રી રાયચંદ્ર ચન્દ્રિકા,
કાર્તિકી પૂર્ણિમા ૧૯૦૨
સત્યાગ્રહાશ્રમ, અમદાવાદ

મનસુખલાલ.

ખ્યાલ કરૂં શુ અહંભુત ' ન પ્રકાશનો,
પ્રતિક્ષણુ જેમા વૃદ્ધિ અનત સુઢાય જે
શાનીના હારદને સમજે શાનીઓ,
અનુભવ્યુ મુજ પામરથી ક્યમ જાય જે

સાધુ ચરિત

શ્યા આખે રસમીના તમને ભાળીઆ,
અનુભવ નદનવનના વિરલ વિહાગી જે,
બાકી હૃદય વિહીન જ્યા ત્યા નજરે ચડે,
શુષ્ક જીવન ચરિતાપૂરમાં સસારી જે

સાધુ ચરિત ૬

કથ્યું ન જાયે યદ્યપિ અહ.નિસ આપનુ,
વિચસે અતર ચાર ચિત્ર વિચિત્ર જે,
રોષ જીવન સભારી મુખમા ગાળશુ,
સમિપ સમયના અનુભવ પરમ પવિત્ર જે

સાધુ ચરિત ૭

સુશીલ.

શ્રીમદ્ રાજવ્ય દ્રના કેટલાંક સ્મરણો

(અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે ?)

સાધુચરિત કવિ સ્મરણ તમારાં શાં કરૂં ?
વિસ્મરણનો ફાણ એક નથી અવકાશ નો,
અદર્શિય છે અંતરમાં યાદી આપની,
સદા ઉદિત ઉર ઉજ્જવલ પુણ્ય પ્રકાશ નો
સાધુ ચરિત કવિ

× × × ×

પુત્રીત પરણા ચર્ચ ઉત્પા અમ આંગણે,
અસ્થ સમય કીધો મનુજીમાં વાસ નો
શુભ કરણ દેવી રસનાં વહેતા કરી,
ત્વરિત વળ્યા કરી પૂરણ આપ પ્રવાસ નો
સાધુ ચરિત

× × ×

શુભ જીવન અમ રસ નિર્ભર સ્નેહે કરી,
સ્નેહે સિખબો આત્મજીવનનો યોગ નો,
ને સુખના સ્વપ્ના સાથે સરખાવતાં,
અસ્થ વસે ઉર જીવનત્રયના ભોગ નો
સાધુ ચરિત

મેધ રૂઝા આપ્યા અમ ઉર મરણેત્રમાં
ટકડી સ્વર્ગમાં મધુસ રાગ મહદાર નો
નવપદ્મવતા અર્પી જીવનજાગમાં,
કીધા અમને ઉત્તમ અધિક ઉદાર નો

સાધુ ચરિત

વ્યાપાર કર્યાને દસ વર્ષ થયા પછી તેમને લાગ્યું કે જે હેતુથી વ્યાપાર-ધંધામાં પ્રયાણ કર્યું હતું તે હેતુ તેઓએ પૂર્ણ કર્યા હતો તેથી વ્યાપારીની સાથેના સબંધ નિવૃત્તિવાની ઇચ્છા તેમણે જણાવી શાન, ધનસંપત્તિ, સામારિક પદવી, કૌટુંબિક સુખ (કારણ કે તેમને હયાત માતાપિતા, એક પરિણીત બાલુ, ચાર પરિણીત બહેનો, સ્ત્રી, બે પુત્ર અને બે પુત્રીઓ હતી) પ્રાપ્ત કરી સસારનો ત્યાગ કરી સાધુ-શુનિતુ જીવન ગાળવાની તેમણે તૈયારી કરી એટલામાં ઠર મા વર્ષની વયે તેમની ચારીરિક પ્રકૃતિ નબળી પડી, અને રાજમેટ મુકામે ચૈત્રવં ૫, ૧૮૫૭ (૧૯૦૧ ના એપ્રિલની ૯ મી તારીખે) તેઓએ શાંતિથી દેહ વિલય કર્યો.

છત્રી છવાયી કવિતા સિવાય તેમણે કેટલાક પુસ્તકો લખ્યા છે તેમની શિક્ષણભાષા ક્યારની પ્રમિદ્ધિ પામી ગઈ છે આ અથ જૈનધર્મની કૃત્તી સમાન છે આ તેમણે મત્તર વર્ષની વયે રચ્યો હતો ઉપરાંત આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર તથા ધર્મશાસ્ત્રના અને આત્માના વિષયપર કેટલાક નિબંધો છે જૈનધર્મ તથા તેના તત્ત્વજ્ઞાનનો મુખ્ય મિર્કાત કર્મવાદ છે કર્મવાદમાં તેમને અખડ શ્રદ્ધા હતી તેમણે આ કર્મવાદપર પ્રમાણો સાથે પુસ્તકો લખવાનો અને ભગવાન મહાવીરે પ્રકાશેલા સિદ્ધાંતોપર અથમાલા લખવાનો વિચાર હતો, પરંતુ દુર્ભાગ્યે તેમ તેમનાથી લાખી માદગીને સબંધે થઈ શક્ય નહિ વળી તેમણે ધર્મના કેટલાક કઠિન મિર્કાતો પ્રતિપાદિત કર્યા હતા.

શ્રીમદ્ રામચંદ્ર દરેક રીતે વાક્ષણિક ચિન્હથી અક્ષિત પુરુષ હતા એ દર્શાવવાને તેમની જીવનગીતી ઉપર દર્શાવેલી લઘુ રેખા પૂરતી છે તેમની માનસિક શક્તિઓ અદ્ભૂત રીતે ચમત્કૃતિવાળી હતી, તેમજ તેમના ચારિત્ર્યની નૈતિક ઉન્નતિ અક્ષિત કરાવનાર હતી સત્ય પ્રત્યે તેમનો આદર, વ્યાપારમાં અત્યંત ચીવટથી નૈતિક તત્ત્વોને વળગી રહેવાનું વર્તન, ગમે તેટલી વિક્ષેપના છતાં જે ખરે તેઓ માનતા તે કરવાની તેમની નિશ્ચયશક્તિ, અને તેમનો કર્તૈવ્ય મળ્યો ઉચ્ચ આદર જેઓ તેમના સહવાસમાં આવતા તેમનામાં પ્રેરણા કરી તેમને ઉન્નતિની શ્રેણિપર ચઢાવતા તેમની બાહ્યકૃતિ ડીમાકવાળી ન

રહેતી અને સરકૂન અને પ્રાકૃતના નિયમિત અભ્યાસ વગર તેઓ તે જાપામાંના પુસ્તકો ઝેડાગ પડિતોની પેઠે વધારા રીતે સમજી શકતા અને ખીન્વને સમજવી શકતા

શ્રીમદ્ની એવી માનીનતા હતી કે ધનચાન અને સામાનિક સારી રિથિતિવાળો પુરુષ મસારનો ત્યાગ કરે તો પોતાના ચારિત્ર્યથી સમીન હિત કરી શકે જનમમાજ તેના શુદ્ધ હૃદય અને નિઃસ્વાર્થના સદ્ગુણની ખાત્રી થવાથી તેના કહેવા પ્રમાણે દોરાવામાં ઘણીજ લાપર રહે અને તેના ઉપરેસથી સામ મેળવતી ઘણા આવા વિચાર શ્રીમદ્ના હતા અને તેની સાથે જનમમાજ આગળ એક માધુ અને ધાર્મિક નામક તરીકે ત્યુ થયા પોઝા રિથિતિમાં મક્કામાં નથી એમ તેઓ માનતા હતા, આે તેથીજ શુદ્ધચરિત્રાએજ જીવન માગતાતુ આતુ શાખ્યું હતું જ્યારે તેના આંતરિક વિચારો સસારપ્રત્યે તત્ત્વ ઉદ્દામીન વર્તતા હતા

જ્યારે શ્રીમદ્ ૨૧ વર્ષના હતા, ત્યારે તેમણે ધધામાં પ્રવાજ કર્યું અને ઘણા કુંક વખતમાં એક બાદોસ ઝવેરી તરીકેની નામના મેળવી વધતા જતા વ્યાખાગ્ની ઉપાધિઓમાં પણ ધર્મ અને તત્ત્વ જ્ઞાનના પોતાના નિમ અજમામમાં તેઓએ ખતેસ આવશ્ય દીધી નહિ પોતાના ઉચોગરત જીવનમાં ચૂપકીગીધી જ્ઞાનરહિ કરતા હતા તેમજ હમેશાં પુસ્તકોમાં મુલાવેલા રહેતા હતા વળી, વાંચા કેટલાક મદિ નાઓ તો પોતે મુનર્ષ હોડી ચાલ્યા જતા અને પોતાની પેગીએ કહી જતા કે જ્યાસુધી પોતે સખે નસિ ત્યા સુધી કોઈએ પોતાની સાથે પત્રવ્યવહાર પણ ચનાવવો નહિ ગુજરાતના વનોમાં તેઓ એકાંત વાસ માગતા અને લાં રની ચિત્તવન અને યોગમાં દહાડા અને અંક વાડીઆઓ બેસીત કરતા તેઓ રખેને પોતે ઝોડખાઈ જન્ય અથવા પોતાના રથગની ખનર પડી જન્ય તેવી ધારતીથી ઘણા ગુપ્ત રહેવાનો હમેશ પ્રયામ કરતા, હતા તેઓ વારવાર ઝોળખાઈ જતા અને સોડોની ઝેડાગી મ ખ્યા તેમના ઉપદેશ આે સિદ્ધાવગનો અવજ કરવાની ગિતામાંપૂરક તેમના માગા આવતી

સૂચી.

અચારબ પ્રસંગ બરના	૧
નાબીન દનનાથ	૨
બિન બિન મન દેખીએ	૩
આગત.	૫
મોહિનિભાવ અધિન થઈ	૬
લઘુવયથી અદ્ભુત થયો	૭
મારગ સાચા મિલ ગયા	૮
હોત આસવા પરિસના	૯
અપૂર્વ અવસર એવો આરે આવશે ?	૧૦
ધન્ય રે દિવસ આ અહો !	૧૫
અવધાનમાં.	૧૭
ધર્મવિના ધનધામ	૧૮
એમ સચવે કાકરી	૧૮
સસારમાં મને અરે ક્યમ મોહ પામે ?	૧૮
ઉપશમ.	૧૮
દાનિ કે સાગર અર,	૨૪
માયા, માન, મનોજ, મોહમમતા	૨૨
માની કે અમાનીગત	૨૨
મોતીતણી માળા મળામા	૨૩
સાક્ષી સુખદ હોય	૨૫
જળહન જ્યોતિ રવકપ તું	૨૭
વિદ્યુત લક્ષ્મી પ્રભુતા પતંગ	૩૦
સર્વજ્ઞો ધર્મ સુસંધુ જાણી	૩૦
શરીરમાં વ્યાધિ પ્રત્યક્ષ થાય	૩૦
ના મારાં તન રૂપમાતિ યુવતી	૩૦
રાખી સર્વમળો સુરદન ધસી	૩૧
ખાણ મૂરને મળની	૩૧
દેખી આગલિ આપ એક અડી	૩૧

હતી, પરંતુ આત્મિક શાંતિ અને ગ્રામીણે તો તેમનાજ દત્તા તેમનું
ધર્મો તથા તત્વજ્ઞાન સગથી વિજ્ઞાન અને મથાર્થિયત જ્ઞાન, તેમની
સમજાવવાની અદ્ભુત શક્તિ અને ઉપદેશ કરવાની તેમની દિવ્ય
પદ્ધતિ હોનાથી તેમના ઉપદેશો પૂર્ણ લક્ષ્યપૂર્વક સાબળવામાં આવતા
હતા ઉચ્ચેરનાર સન્નેજો હોય ત્યારે પણ તેમનો આત્મસમય એટલો
બધો પૂર્ણ હતો, તેમની મધ્યસ્થ રીતે સમજાવવાની શક્તિ એટલી
બધી મહાન હતી, અને તેમની હાજરી એટલી બધી પ્રેરણાત્મક હતી
કે જોએ તેમની સાથે વા વિવાદ કરી તેમની ઉપર જય મેળવવાની
બુદ્ધિએ આવતા તેઓ તબ્બ તેઓથી રચ થઈને તેમની આદરપૂર્વક
સ્તુતિ કરતા જતા હતા.

હિંદની વર્તમાન દશાપર થીમદ્ રાજ્યદ્વને ખેદ થતો અને તે
દૂર કરવાને હમેશા હજી ધરાવતા હતા વર્તમાન સામાજિક અને
રાજકીય પ્રશ્નોપરના તેમના વિચારો ઉદાર હતા.

બધા સુધારકોમાં જે સુધારક પવિત્રતમ આસામથી, અને દાબિક
વૃત્તિ વગર સુધારાનું કામ કર્યો જાય છે તેમને થીમદ્ ઉચ્ચતમ પક્તિ
આપતા વર્તમાનકાળના ધર્મગુરુઓનો દોષ એ કારણથી કા'તા હતા
કે તેઓ સ્વસન્દામના મોહથી આશ્ચર્ય ઉપદેશ કરી મનના ફેરફાર
રતું લક્ષ રાખતા નથી પોતાને પ્રભુના અવતાર તરીકે કહેવડાવવાની
હજીથી પોતાનું ખર્ચ કર્તવ્ય વારંવાર બૂલી જાય છે અને જે શક્તિ
પોતાનામાં ન હોય છતાં તેનો દાવો કરવાનો ગર્વ રાખે છે તેના
પાછના વર્ણમાં એ તો સ્પષ્ટ જણાવું હતું કે થીમદ્ પોતાના જીવનનો
સદેશ ધર્મોપદેશ તરીકે આપવાની તૈયારી કરતા હતા પરંતુ દુર્ભાગ્યે
મરજી વચ્ચે પડી તે સદેશ પૂર્ણ થતા અટકાવ્યો છે, છતાં મુનષ
ધનાકાના જૈનોમાં એક નીતિ જીવન ઉપજાવવામાં થીમદ્ વિજય
પામ્યા છે સાધારણ રીતે એનું મનાય છે કે જો તેઓ વધુ વખત
જીવ્યા હતા તો હાલના જૈનધર્મની સંપૂર્ણ દશનકાંતિ કરી હતા અને મહાન
મહાવીરે જે વાર્તાવિક ઉપદેશ આપ્યો છે તે ઉપદેશ સોડોને સિખવ્યો
હતા જૈન ધર્મના અને ગચ્છોદે કાળી નાળી ભગવાન મહાવીરે સ્થા
પેક્ષે એક સામાન્ય ધર્મ સ્થાપવાનો તેઓનો વિચાર હતો - પ્રાથોનિયર.

આનંત સૌખ્ય નામ કુળ	૩૧
શાન ધ્યાન, વૈરાગ્યમય	૩૧
શુભ શીતળતામય હાથ રહી	૩૨
હે ભગવાન ! કુ જનુ બૂલી ગયો	૩૩
હતી દીનતાઈ ત્યારે તાકી પટેલાઈ અને	૩૭
<u>ભક્તિ.</u>	૩૮
મત્ર તત્ર ઔપધ નહિ	૪૦
અનંત અનંત બાવબેઠી બરેલી જાની	૪૦
વચનામૃત વીતરાગના	૪૦
તપોપધ્યાને ગરિષ્ઠ થાય	૪૧
હે પ્રભુ ! હે પ્રભુ ! શુ કહું	૪૨
યમ નિમમ સયમ આપ કિયો	૪૭
<u>ચારિત્ર.</u>	૪૮
બહુ પુણ્ય કરા પુજ્યી	૫૦
ધર્મતત્ત્વ જો પૂછ્યું મને	૫૨
નિરખીને નવયોવના	૫૪
<u>વિજ્ઞાન.</u>	૫૫
લોક પુરુષ સસ્થાને કલો	૫૬
જડને ચૈતન્ય બળને દ્રવ્યનો સ્વભાવ બિન્ન	૫૮
મિના નયન પાવે નહો	૬૦
જડ બાવે જડ પરિણમે	૬૧
મૂળ મારગ સાબરો જિનનો રે	૬૩
<u>આત્મસિદ્ધિ</u>	૬૮
જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના	૭૦
<u>આત્મસિદ્ધિ મયાકાર</u>	૮૩
<u>અતિમ.</u>	૧૧૫
ધિછે જે જોગીજન	૧૧૬

રત્નપદ્ય.

૧

મધારબ પ્રમગરબ બરવા,
ગોડે કૈ કામના,
મોહુ ધર્મદ મમ્ ભર્મ દરવા,
હે અન્યથા શમના.

ભાષુ મોક્ષ મુગ્ધોધ ધર્મધનના,
નેડે ક્યુ કામના,
એમો તત્તરિચાર સ્વ સુખતા,
પ્રેરો પ્રભુ કામના

૨

નામીન દન નાથ
વિશ્વવ દન વિજ્ઞાની,
ભવન ધનના દેહ,
કરણ ખડન સુખદાની

સેથ પથ આધત,
ખત પ્રેરક ભગવતા
અખડીત અરિકત,
તતહારક જયવતા

શ્રી મરણુદરણુ તારણુતરણુ
વિશ્વોદારણુ અથ દરે
તે આપમેદેવ પરમેશ્વ પદ
સાચ્યદ વદન કરે

૧૬ મા વર્ષે
વવાણીઆ

† आंगत.

પ્રથમ આત્મસિદ્ધિ થવા,
કરીએ જ્ઞાનવિચાર,
અનુભવી ગુરુને સેવીએ,
પુષ્કળનનો નિર્ધાર.

ક્ષણ ક્ષણ ને અરિચરતા,
અને વિભાવિક મોહ,
તે નેનામાંથી ગયા,
તે અનુભવી ગુરુ જોય

જાણ તેમ અબ્ધતરે,
મધ્યમ ચિનહો હોય
પરમ પુરુષ તેને કહો,
સરળ દ્રષ્ટિથી જોય.

જાણ પરિમલ મધિ છે,
અબ્ધતર મિથ્યાત્વ,
સ્વભાવથી પ્રતિકૂળતા—

૧૫ મા વર્ષે
સુભગી

૫

સધુ વયથી અદ્વિત થયો,
તત્ત્વસાનનો બોધ,
એ જ સચવે એમ કે,
ગતિ અગતિ કાં શોધ ?

જે સરકાર થવો ધટે,
અતિ અબ્બાસે કાપ,
વિના પરિશ્રમ તે થયો,
ભવશકા શી ત્યાપ ?

જેમ જેમ મતિઅસ્પતા,
અને મોહ ઉઘોત,
તેમ તેમ ભવશકના,
અપાત્ર અતર જ્યોત

કરી કલ્પના દંડ કરે,
નાના નાસ્તિ-વિચાર,
પણ 'અસ્તિ' તે સચવે,
એ જ ખરો નિર્ધાર

આ ભવ પણ ભવ છે નહીં,
એ જ તર્ક અનુકૂળ,
વિચારતા પામી ગયા,
આત્મધર્મનું મૂળ

૪

મોહનિભાવ વિચાર અધિન થઈ,
ના નિરખુ નવને પરનારી
પદ્મચાતુર્ય ગણું પરમેશ્વર,
નિમગ્ન તાલ્લિક સોમ સમારી ।

હાસ્યમન અને દીનતા ધરી,
સાત્વિક યાત્રે સ્વરૂપ વિચારી
એ મુગ્ધ નેમ સદા મુગ્ધ દેશક,
નિત્ય અખડ રહે બચદારી

તે ત્રિશક્ષાતનમે મન ચિત્તર્થી
જ્ઞાન, વિવેક, વિચાર વધારી
નિત્ય વિશોધ કરી નવ તત્ત્વનો
ઉત્તમ ભોધ અનેક ઉચારી

સુસમજીત ઉગ્રે નહીં અદર,
જે જિતના કથનો અવધારી
રાખ્ય સદા મુગ્ધ જ્ઞેન મનોરથ,
ધાર, ઘેરો અપવર્જ, ઉચારી

નથી ધરો દેહ વિષય વધારવા
નથી ધરો દેહ પરિમલ ધારવા

૭

હોત આસવા પરિસવા,
નહિ ધનમે સદેહ,
માત્ર દષ્ટિથી જૂલ્ય હૈ, જૂલ્ય, ગયે ગત ધહિ

રચના જિનહિપદેશકી,
પરમોત્તમ તિનુ કાલ,
ધનમે સખ મત રહત હૈ, કરતે નિજ સમાલ

જિન સોહી હૈ આતમા,
અન્ય હોઈ સો કર્મ,
કર્મ કટે જિનમયનસો, તત્વગ્યાનિમે મર્મ

જળ જાન્યો નિજરૂપકો,
તળ જાન્યો સમ લોક,
હોત ન્યૂનસે ન્યૂનતા,

પહિ દિશાકી મૂલતા, હૈ નહિ જિનપે ભાવ,
જિનસે ભાવ બિનુ કબૂ,
નહિ છટત દુખદાવ

વ્યવહારસે દેવ જિન, નિહચેસે હૈ આપ,
મહિ જયનસે સમજ લે,
જિનપ્રવચનકી છાપ,

પહિ નહીં હૈ કલ્પના, ચેહી જહીં વિભગ,
જળ જાન્યે આતમા, તળ લાગ્યે ૨૫

મારગ સાચા મિત્ર ગયા, છૂટ ગયે સદેહ
હોતા સૌ તો જલ્લ ગયા,
મિત્ર ક્રિયા નિમ્ન દેહ

સમજ પિછે સજ સરન હે,

મિત્ર સમજ મુશ્કીલ,

યે મુશ્કીલી ક્યા રદ ?

જોજ પિડ બહાંગમ, પતા તો લગ જલ્લ,
યેહિ બહાંગિ બાસના,
જલ્લ જલ્લે તમ

આપ આપ કુલ ગયા, હનિસે ક્યા અધેર,
સમર સમર જલ્લ હસત હે,
નાદિ જૂલેએ દેર

જલ્લા કલપના જલપના, તહાં મારું દુ ખ હાઈ,
ધો કલપના જલપના,
તમ વસતુ તિન પાઈ

ક્યા હમ્મલ ? જોવત સમે, હે ક્યા દુ ખમૂલ
જલ્લ હમ્મલ નાચ તમ,
મિટે અનાદી જૂલ

અંસી કદાસે મતિ બઈ, આપ આપ હે નાદિ
આપનકુ જલ્લ જૂલ ગયે,
અવર કદાસે લાઈ

આપ આપ એ મોખમે,

આપ આપ મિત્ર જલ્લ

આપ મિત્ર ના જાપડે,

દર્શનમોહ વ્યતીત થઈ ઉપજ્યો બોધ જો,
 દેવ બિન્ન કેવલ ચૈતન્યનું જ્ઞાન જો,
 તેથી પ્રક્ષીણ ચારિત્રમોહ નિસોઢિયે,
 વર્તે એવું શુદ્ધસ્વરૂપનું જ્ઞાન જો
 અપૂર્વ અવસર૦

આત્મસ્થિરતા ત્રણ સક્ષિત યોગની,
 મુખ્યપણે તો વર્તે દેહપર્યંત જો,
 ધોર પરિપક્વ કે ઉપમર્ગ બધે કરી,
 આવી શકે નહીં તે સ્થિરતાનો અત જો
 અપૂર્વ અવસર૦

મધમના હેતુથી યોગપ્રવર્તના,
 સ્વરૂપનજે જિનઆચાર્યા આધીન જો,
 તે પણ ક્ષણ ક્ષણ ઘટતી જાતી સ્થિતિમા,
 અતે યાથે નિજસ્વરૂપમા લીન જો
 અપૂર્વ અવસર૦

પચ વિષયમા રાગદ્વેષ વિરહિતતા,
 પચ પ્રમાદે ન મળે મનનો ક્ષોભ જો,
 દ્રવ્ય, ક્ષેત્રને કાળ જ્ઞાન પ્રતિબંધવણ,
 વિચરણ હૃદયાધીન પણ વીત લોભ જો
 અપૂર્વ અવસર૦

ક્રોધ પ્રત્યે તો વર્તે ક્રોધસ્વભાવતા,
 માન પ્રત્યે તો દીનપણાનું જ્ઞાન જો,
 માયાપ્રત્યે માયા આક્ષી જાવની,
 લોભપ્રત્યે નહીં લોભ સમાન જો
 અપૂર્વ અવસર૦

૮

અપૂર્વે અવસર એવો મારે આવશે ?
 મારે ઘડિયુ જાણાંતર નિર્મથ ને ?
 સર્વે સજમનું બધાં તિલ્લુ ઉદીને
 વિચરીશું ■■■ મહત્પુરુષને પથ ને ?

અપૂર્વે અવસર૦

સર્વે ભાવથી ક્રોધાસીન્ય શ્વેતિ કરી,
 માત્ર દેહ તે સચમહેલ હોય ને,
 અન્ય કારણે અન્ય કથા કરવે નહીં,
 દેહે પણ કિમિલ મૂર્છા નવ જોય ને
 અપૂર્વે અવસર૦

એમ પરાજય કરીને ચારિત્રમોહનો,
આવુ ત્યાં જ્યાં કરણુ અપૂર્વ ભાવ જો,
એણી ક્ષપકતણી કરીને આશ્વતા,
અનન્ય ચિત્તન અતિસય શુદ્ધ સ્વભાવ જો
અપૂર્વ અવસર૦

મોહ સ્વયંભૂમણુ સમુદ્ર તરી કરી,
રિધનિ ત્યાં જ્યાં ક્ષીણમોહગુણુસ્થાન જો,
અત સમય ત્યાં પૂર્ણ સ્વરૂપ વીતરાગ ઘર્ષ,
પ્રગટાવું નિજ કેવલગ્ધાન નિધાન જો
અપૂર્વ અવસર૦

ચાર કર્મ ધનપાતી તે અવગ્રહે જ્યા,
ભવના ભીજતજો આત્મતિક નાશ જો,
સર્વભાવ ત્રાતા દ્રષ્ટા મહ શુદ્ધતા,
ફલકૃત્ય પ્રભુ વીર્ય અનત પ્રમદ જો
અપૂર્વ અવસર૦

વેદનીયાદિ ચાર કર્મ વર્ત જહા,
જળા સોદરીવત આકૃતિ માન જો,
તે દેહાપુષ્પ આધીન જેની રિધતિ છે,
આપુષ્ પૂર્ણ મટિમે દેહિક પાત્ર જો
અપૂર્વ અવસર૦

મન વચન કાયા ને કર્મની વર્ગણા,
છુટે જહાં સઠળ પ્રદગ્ધ સંબધ જો,
એવુ અયોગિ ગુણુસ્થાનક ત્યાં વર્તેતું
મહાભાગ્ય મુખદાવક પૂર્ણ અજધ જો

બહુ હિપસર્ગકર્તા પ્રત્યે પણ ક્રોધ નહીં,
 વદે ચક્રિ તથાપિ ન મળે માન જો,
 દેહ જાવ પણ મ્હાયા યાવ ન શમમા,
 શોભ નહીં હો પ્રમળ સિદ્ધિ નિદાન જો
 અપૂર્વ અવસર૦

નમ્રભાવ, મુડભાવ સહ અસ્થાનતા,
 અદત ધાવન આદિ પરમ પ્રસિદ્ધ જો,
 કેશ, શેમ, નખ, કે અંગે સૂગાર નહીં,
 દ્રવ્યભાવ સમમમમ નિર્મલ મિદ્ધ જો
 અપૂર્વ અવસર૦

શત્રુ મિત્રપ્રત્યે વર્તે સમર્થિતા,
 માન અમાને વર્તે તેજ સ્વભાવ જો
 અવિત, કે મરણે નહીં ન્યૂનાધિગતા,
 ભવ મોક્ષે પણ શુદ્ધ વર્તે સમભાવ જો
 અપૂર્વ અવસર૦

એકાકી વિચરતો વળી સ્મશાનમા,
 વળી પર્વતમાં વાધ સિદ્ધ સયોમ જો,
 અડોલ આસન ને મનમાં નહીં ક્ષોભતા,
 પરમ મિત્રનો જાણે પામ્યા યોગ જો
 અપૂર્વ અવસર૦

ધોર તપશ્ચર્યામાં પણ મનને તાપ નહીં,
 સરસ અન્ને નહીં, મનને પ્રસન્નભાવ જો
 રજશ્ચ કે ચિદ્ધિ વૈમાનિક્કેવની,
 સર્વે મા યા પુદ્ગલ એક સ્વભાવ જો
 અપૂર્વ અવસર૦

૯

ધન્ય રે દિવસ આ અહો,
 જગી રે શાંતિ અપૂર્વ રે,
 દશ વર્ષે રે ધારા ઉવસી,
 મટયો ઉદયકર્મનો ગર્વ રે
 ધન્ય રે દિવસ આ અહો

આગણીમે ને ઐકત્રીસે,
 આબ્યો અપૂર્વ અનુસાર રે,
 આગણીસે ને બેતાલીસે,
 અદ્ભુત વૈરાગ્યધાર રે
 ધન્ય રે દિવસ આ અહો

આગણીસે ને સુડતાલીસે,
 સમકીર્ત શુદ્ધ પ્રકાશ્યુ રે,
 શુભ અનુભવ વધતી દયા,
 નિજ સ્વરૂપ અવભાશ્યુ રે
 ધન્ય રે દિવસ આ અહો

ત્યાં આબ્યો રે ઉદય કારમો,
 પરિમલ કાર્ય પ્રપચ રે,
 જેમ જેમ તે દહસલીએ,
 તેમ વધે ન ધટે ૦
 ધન્ય રે દિવસ

એક પરમાણુભાવની મને ન સ્પર્શતા,
 પૂર્ણકલ્પકરહિત અડોન સ્વરૂપ જો,
 શુદ્ધ નિરંજન ચૈતન્યમૂર્તિ અનન્યમય,
 અગુરુ હાથુ અમૂર્ત સહજપદરૂપ જો
 અપૂર્વ અવસર૦

પૂર્વપ્રયોગાદિ કારણના યોગથી,
 હર્ષમમન મિદાલય પ્રાપ્ત સુસ્થિત જો,
 સાદિ અનંત અનંત સમાધિ સુખમા,
 અનંત દર્શન, જ્ઞાન, અનંતસહિત જો
 અપૂર્વ અવસર૦

જે પદ થી સર્વેએ દીકું જ્ઞાનમા,
 કહી શક્યા નહીં પણ તે થી ભમવાન
 તેહ સ્વરૂપને અન્ય નાણી તે શુ કહે
 અનુભવગોચર માત્ર રહ્યું તે જ્ઞાન જો
 અપૂર્વ અવસર૦

એક પરમપદપ્રાપ્તિનું કર્મુ ધ્યાન મે,
 ગમત વગરને હાત મનોરથરૂપ જો
 તોપણ નિશ્ચય શાન્તચદ્ર મનને રજો,
 પ્રભુ આગાએ યાશુ તેજ સ્વરૂપ જો
 અપૂર્વ અવસર૦

૨૮ મા વર્ષે:
 વવાણીઆ

અવધાનમાં,

૧૦

ધર્મવિના ધન ધામ, ધાન્ય ધૂળધાણી ધારો,
ધર્મવિના ધરણીમા, ધિક્કતા ધરાય છે

ધર્મવિના ધીમતની, ધારણાઓ ધોખો ધરે
ધર્મવિના ધર્મ ધર્મ, ધુમ ધૈ ધમાય છે

ધર્મવિના ધગધર, ધુતારો ન ધામધુમે,
ધર્મવિના ધ્યાની ધ્યાન, ઢોમ ઢમે ધાય છે,

ધારો ધારો ધવળ, સુધર્મની ધુરધરતા,
ધન્ય ધન્ય ધામે ધામે, ધર્મથી ધરાય છે

એમ સુચવે શકશે,
દિલ્લ ખોલીને દેખ,
મનખા કેગ મુજસમા,
વિના ધર્મથી લેખ

સસારમા મન ચરે ? કયમ મોહ પામે ?
વૈરાગ્યમા જટ પડ્યે, ગતિ એ જ નામે,

માયા ચરે ?

“આમર

આપ આવી,
ધુત વધાવી,

શોભ અને સત્તર વર્ષની મધ્યમાં શ્રીમદ્
 રાધચંદ્રની અવધાન અવસ્થાનો પ્રારંભ થાય
 છે પ્રથમ અજ્ઞાવધાન,' પણ અનુક્રમે 'ભાર,'
 'શોભ' 'ભાવન' અને છેવટે 'સત્તાવધાન'
 પવત સ્થિતિ કરી, નેકનીસમાં વર્ષે અવધાન
 કરવાનું સર્વથા બંધ હતું

અવધાનની આ યજ્ઞિયાઓપ્રત્યે દલિરાખી,
 ખરેખર વિરૂદ્ધ પ્રસંગોની અવિરૂદ્ધ સંબંધ
 દશક પાદપૂર્તિ કરતા કે 'કાંકરો' 'પિચકારી'
 એવા નિર્દોષ વિષયો પર સીધાસરખા કરતા
 પણ વૃત્તિદ્રવ્ય, 'ધર્મે' અને 'વૈરાગ્ય' પ્રતિ
 સ્થિત મરેલ કાવ્યયોજના દશાને છે

ઉપશમ

૧૧

શાંતિકે સાગર અરૂ, નીતિકે નાગર નેક
 દયાકે આગર આન, ધ્યાનકે નિધાન હો
 શુદ્ધ બુદ્ધિ બ્રહ્મચારી, મુખમાનિ પૂર્ણ ખારી,
 સત્યનકે દિતકારી, ધર્મકે ઉવાન હો
 રામપદમે રહિત, પરમ પુત્રીત નિત્ય,
 શુનસે ખચિત ચિત્ત, સન્મન સમાન હો
 રામચન્દ્ર ધૈર્ય પાળ, ધર્મગણ ક્રોધમલ
 મુનિ તુમ આગે મેરે, પ્રનામ અમાન હો —

માયા, માન, મનોજ મોહ, મમતા, મિધ્યાત મોડી મુનિ,
 ધોરી ધર્મ ધરેલ ધ્યાન ધરથી,
 ધારેલ ધૈય મુની
 છે સતોપ સુશીત સામ્ય સમતા, ને શીવજે ચડના,
 નીતિ રામ દયા, કામાધર મુનિ,
 કોળી કરે વડના

શાંતી કે અશાંતીજન, મુખ દુ ખરહિત ન કાપ,
 શાંતી વેદે ધૈયથી, અશાંતી વેદે રાપ
 જન્મ જસ ને મૃત્યુ,
 મુખ્ય દુ ખના હેતુ
 કારણ તેના બે કળા,
 સમદ્રેય અણુરેતુ

૧૫ મા વરે
 મોરની

મોતીતણી માળા મળામા, મૃત્યુનતી મલકતી,
હીરાતણા શુભ હારથા, બહુ કંઠકાંતિ ઝળમ્તી

આમૃતચોથી ઝોપતા,
ભાગ્યા મરણને જોધને,
જન જાણ્યોએ મન માનોએ,
નવ કાળ મૂકે કોધને

મણિમય મુગટ માથે ધરીને, કણું કુડળ નાખતા,
કાચન કડા કરમા ધરી, કશોએ કયાવ ન રાખતા

પળમા પડયા પૃથ્વીપતિ એ,
ભાન ભૂતજ ખોધને,
જન જાણ્યોએ મન માનોએ,
નવ કાળ મૂકે કોધને

દશ આગળીમા આગળિક મુદ્રા જડિત માણિસયા,
જે પરમ ત્રેમે પેરતા, પોત્તી કળા જારીધ્યા,

એ વે વીંટી સર્વ છોડી,
ચાલિયા મુખ ધોધને,
જન જાણ્યોએ મન માનોએ,
નવ કાળ મૂકે કોધને

મુઝ વાઝડી કરી ફાંકણ યહ, નીંતુ ધરતા તે પરે,
કાપેલ સખી કાતરા, હરે કોઈના હેવાં હરે

એ સાઝડીમા આવિયા,
હઠ્યા તજ સહુ સોઈને,
જન જાણીએ મન માનીએ,
નવ કાળ મૂકે કોઈને

હ ખડના અધિરાજ જે, ચડે કરીને નીપળ્યા,
અસાકમા બળવાન યહને, મૂપ બારે જાપળ્યા

એ ચતુર ચક્રી માલિયા,
હોતા નહોતા હોઈને,
જન જાણીએ મન માનીએ,
નવ કાળ મૂકે કોઈને

જે રાજનીતિનિપુણતામા ન્યાયવતા નીવડ્યા,
અનગા કય જેના બધા સનગા સદા પાસા પડ્યા

એ ભાગ્યસાળી ભામિયા તે,
ખટપટો સૌ ખોઈને,
જન જાણીએ મન માનીએ,
નવ કાળ મૂકે કોઈને

તરવારનહાકુર ટેકધારી, પૂણતામા રેખિયા,
હાથી હથે હાથે કરી એ કેશરીસમ રેખિયા,

એવા બધા બાકરીર તે,
અ તે રહેલા રોઈને,
જન જાણીએ મન માનીએ,
નવ કાળ મૂકે કોઈને

૧૪

જગ હજી જ્યોતિર્વરૂપ તું,
દેવગ કૃપાનિધાન,
પ્રેમ ધુનિન તૂજ પ્રેમને,
ભય ભજન ભગવાન.

નિત્ય નિરજન નિત્ય હો,
ગજન મજ સુમાન,
અભિવદન અભિવદના,
ભય ભજન ભગવાન.

ધર્મ ધરણ તા જુ તલુ,
શરણ ચરણ સુમાન,
વિધિદરણ પાવન દરણ
ભય ભજન ભગવાન.

ભદ્ર ભરણ ભીતિ હરણ,
મુખા ઝરણ મુખવાન,
કલેશ હરણ ચિતા સુણ,
ભય ભજન ભગવાન.

અવિનાશી અરિહત તું,
એક અખટ અમાન,
અજર અમર અણુજન્મ તું,
ભય ભજન ભગવાન.

પ્રભપતિ વિના જેવી, પ્રભ પુરતણી પેજો,
 સુરસ વિનાની, જેવી, કવિતા કહાય છે
 સ્ત્રીત વિહીન જેવી, સરીતાની શોભા અને,
 ભર્તાર વિહીન જેવી, ભાભિની ભગ્નાય છે
 વડે રામચંદ વીર, સદ્ધર્મને ધાર્યા વિના,
 મ્હાનવી મહાન તેમ, કુર્કર્મી કળાય છે
 આતુરે ચોપેથી ચાહી, ચિતામણી ચિત્ત ગણે
 પડિતો પ્રભાણે છે, પારમમણી પ્રેમથી
 કવિઓ કત્યાણુકારી, કષ્ટપતર કથે જોને
 સુધાનો સાગર કથે, સાધુ શુભ શ્લેમથી
 આત્મના ઉદ્ધારને, ઉમગથી અનુસરી જો,
 નિર્મળ ધર્માને મળે, નમો નીતિ નેમથી
 વડે રામચંદ વીર, એવું ધર્મરૂપ મળણી,
 ધર્મવ્રતિ ધ્યાન ધરજો, રિલખો ન વેમથી

૧૫ મા વર્ષે

વવાણીઆ

૧૪

જગ દગ જ્યોતિસ્વરૂપ તું,
દેશગ કૃપાનિધાન,
પ્રેમ પુનિત તૂજ પ્રેરણે,
બધ બજાન બગવાન.

નિત્ય નિરજન નિત્ય ઠો,
મજાન મજા ગુમા,.
અભિવદન અભિવદા,
બધ બજાન બગવાન

ધર્મ મારણ તારણ ત બુ,
દુઃખ મરણ મન્થાન,
વિધ્વંસણ પાવન કરણ
બધ બજાન બગવાન

બદ બરણ બીનિ રજ,
મુઠલ રજ ગુમવાન
કોણ દરણ ગિતા ગુણ,
બધ બજાન બગવાન

અવિનાશી આદિત તું,
મેઝ અખડ અપ્સર
અમર અમર
કેવ અમર

આનંદી અપવર્ગિ તું,
અકળ ગતી અનુમાન,
આસિય અનુકૂળ આપજો,
ભય ભજન ભગવાન

નિરાકાર નિરોપ છો,
નિમળ નીતિ નિધાન
નિર્મોહક નારાયણ,
ભય ભજન ભગવાન

સત્યરાયર સ્વયંભૂ પ્રભુ,
સુખદ સોપજો સાન,
સૃષ્ટિનાથ સર્વેશ્વર,
ભય ભજન ભગવાન

સકટ સૌક સકળ હરણ
નોતમ યાન નિધાન
હમ્મઝ વિકળ અચળ કરો,
ભય ભજન ભગવાન

આધિ બ્યાધિ ઉપાધિને,
હરો તત તોક્ષાન
કરણાણુ કરણુ કરો,
ભય ભજન ભગવાન

કિકરૂપી કકર મતિ,
જૂત જાવ કર માન
શકર તે સ્નેહે હરો,
ભય ભજન ભગવાન

રૂઝિ ચિતુને આપશે,
 મરૂઝિ મુકિતનું દાન,
 દુઃખ દુઃખિ ભાડે છે,
 ભવ ભજન ભગવાન.

નીતિ પ્રીતિ નમ્રતા,
 ભણી રૂઝિનું જ્ઞાન,
 આર્થ પ્રાપ્તિ આપશે,
 ભવ ભજન ભગવાન.

રહા રૂઝિ ઓછવેળા,
 ધર્મ મૂર્તિ અતિ જ્ઞાન,
 સુખ ભવ વલુ દેવ દે,
 ભવ ભજન ભગવાન.

હા આગમ કોઈપણ,
 હા નાથ ને અજ્ઞાન,
 હા ભગવાન ભગવાન તારી,
 ભવ ભજન ભગવાન.

વનવન વનને અજ્ઞાન,
 દે મુખ મુખ સુખાન,
 આ અવતીર્ણ હો ભણુ,
 ભવ ભજન ભગવાન.

નિત નિતિ ગાયત્રી,
 ધર્મ મુખથી જ્ઞાન,
 મન્ય દેવે અદ્વારજાને,
 ભવ ભજન ભગવાન.

૧૫

વિદ્યુતઘટથી પ્રભુતાપત મ,
 આમુખ્ય તે તો જળના તરમ,
 પુરહી ચાપ અનગ રમ,
 શુ સચીએ ત્યા ક્ષણનો પ્રસંગ !

સર્વગનો મમ સુસર્જ્ય જાણી
 આત્મ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી
 અનાથ એકાત સનાથ થારો,
 એના વિના મહ ન જાણ સહારો

હરીશ્ચંદ્ર બ્યાધિ પ્રત્યક્ષ થાય
 તે કાઈ અથે લઈ ના સમય
 એ ભોમવે એક રત આત્મ પોતે,
 એકત્વ એથી નય સુર ગોતે

ના આશ તન રૂપ કાતિ સુવતિ,
 ના પુત્ર કે ખાત ના,
 ના આશ બૂત રત્નકિયો સ્વજન કે,
 ના ગોત્ર કે શાત ના

ના આરાં ધન ધામ મૌવન ધરા,
 એ મોહ અમાત્યના,
 રે ! રે ! છત વિચાર એમજ સદા,
 અન્નવદા બાવના

દેવી કૌં મૌં કૌં જાણ કરી, તે મહેલ કૌં
 ગુરુ તે કૌં કૌં જાણ કરી, તે મહેલ કૌં
 મહેલ તે કૌં કૌં જાણ કરી, તે મહેલ કૌં
 મહેલ તે કૌં કૌં જાણ કરી, તે મહેલ કૌં

મહેલ તે કૌં કૌં જાણ કરી,
 મહેલ તે કૌં કૌં જાણ કરી,
 મહેલ તે કૌં કૌં જાણ કરી,
 મહેલ તે કૌં કૌં જાણ કરી,

દેવી કૌં મૌં કૌં જાણ કરી, તે મહેલ કૌં
 દેવી કૌં મૌં કૌં જાણ કરી, તે મહેલ કૌં
 મહેલ તે કૌં કૌં જાણ કરી, તે મહેલ કૌં
 દેવી કૌં મૌં કૌં જાણ કરી, તે મહેલ કૌં

મહેલ તે કૌં કૌં જાણ કરી, તે મહેલ કૌં
 મહેલ તે કૌં કૌં જાણ કરી, તે મહેલ કૌં
 મહેલ તે કૌં કૌં જાણ કરી, તે મહેલ કૌં
 મહેલ તે કૌં કૌં જાણ કરી, તે મહેલ કૌં

મહેલ તે કૌં કૌં જાણ કરી,
 મહેલ તે કૌં કૌં જાણ કરી,
 મહેલ તે કૌં કૌં જાણ કરી,
 મહેલ તે કૌં કૌં જાણ કરી,

હું જીવી છું ? હું જીવી છું ?
 અને હું જીવી છું ? હું જીવી છું ?

તે જીવી છે ? તે જીવી છે ? તે જીવી છે ?
 તે જીવી છે ?

હું જીવી છું ? હું જીવી છું ?
 અને હું જીવી છું ?

અને હું જીવી છું ?
 અને હું જીવી છું ?

૧

નિરાગી પરમાત્મા ! હવે હું તમારું
તમારા ધર્મનું ! અને તમારા મુનિનું ! સરણુ ગ્રહું છું !

મારા અપરાધો ક્ષમ થઈ
હું તે સર્વ ! પાપથી મુક્ત થઉં,
એ ભારી ! અભિતાપ છે !

આગમ કરેલાં ! પાપોનો હું હવે
પશ્ચાત્તાપ કરું છું !

જેમ જેમ ! હું સદ્ગતિ મિચાગ્યા ! ઉડો ઉડતું છું,
તેમ તેમ ! તમાગ તત્ત્વના ! અમલકારો !
મારા સ્વરૂપનો ! પ્રભાવ કરે છે !

તમે નિરાગી, નિર્વિભરી, સત્યચિત્તનદ સ્વરૂપ,
સહજનદી' અનવગાત્રી,
અનતદર્શી અને ત્રેલોક્ય પ્રકાશક છો ।

હુ માત્ર મારા' હિતને અર્થે
તમારી સાક્ષીએ' ક્ષમા ચાહુ છું ।

એક પણ પશુ' તમારા કહેણી
તત્ત્વની' ચક્ર ન ચાપ,
તમારા કહેણી' રસ્તામાં અઝેરાત્રા' હુ રહું
એજ મારી' અધક્ષા અને વૃત્તિ' યાએ ।

હે સર્વથ ભગવાન ! તમને હું વિશેષ શુ કહું ।
તમારાથી' કાઈ અભણુ નથી ।
માત્ર પચાત્તાપથી' હુ કમંજન્ય
પાપની' ક્ષમા છપ્પું છું ।
ૐ શાંતિ શાંતિ શાંતિ

૧૭ મા વર્ષે
૧૯૫૬માં

૧૮

હતી દીનતાઇ ત્યારે તાકી પટેનાઇ અને,
 મળી પટેનાઇ ત્યારે તાખી છે શેઠાઇને,
 સાપડી શેઠાઇ ત્યારે તાકી મનિતાઇ અને,
 આની મનિતાઇ ત્યારે તાકી વૃષતાઇને
 મળી વૃષતાઇ ત્યારે તાકી દેવતાઇ અને,
 દીઠી દેવતાઇ ત્યારે તાકી શકરાઇને,
 અહો ! રાજ્યદ્ર માનો માનો શકરાઇ મળી (૧)
 વધે તૃષ્ટાઇ તોય જાય ન મરાઇને

કરાયલી પડી ડાઢી કાચાતણો દાટ વળ્યો,
 કાળા કેસપગી વિરે ચેતતા છવાઇ ગઈ,
 સધલુ સામગલુ ને દેખતુ તે માડી વાણુ,
 તેમ દત્ત-આવલી તે, ખરી, કે ખવાઇ ગઈ,
 વળી કેડ વાંકી હાડ ગયા અગરમ ગયો,
 ઉડવાની આય જતા લાકડી લેવાઈ ગઈ,
 અરે ! રાજ્યદ્ર એમ, મુવાની દરાઇ પણ,
 મનથી ન તોય રા',

કરોડોના કરજના, ચીર પર ડકા વાગે,
 રોગથી રૂધાઈ ગયું, સરીર સૂકાઈને,
 પુરપતિ પણ માયે, પીડવાને તાકી રહ્યો,
 પેટ તણી વેદ પણ, શકે ન પુરાઈને,
 પિતૃ અને પરણી તે, મચાવે અનેક મધ,
 પુત્ર, પુત્રી બાળે ખાઈ ખાઈ દુઃખદાઈને,
 અરે ! રાજવંશ તોય જીવ જીવા દાવા કરે,
 જનનજ છડાય નહીં તણ જીવ વૃષ્ટાઈને

થઈ ક્ષીણ નાહી અવાચક જેવો રહ્યો પડી,
 જનન દીપક પામ્યો દેશજી ઝખાઈને,
 છેલી ધસે પડ્યો બાળી લાઈએ ત્યાં જોમ બાપ્પું,
 હવે દાગી માગી ચાપ તો તો દીક બાઈને
 હાથને હલારી ત્યાં તો ખીજી જુદે સૂચ્યું જો,
 બોલ્યા નિના બેસ બાળ તારી ચતુરાઈને ।
 અરે ! રાજવંશ દેખો દેખો આસાપાશ કેવો ।
 જતા ગઈ નહીં ડોસે મમતા મસાઈને ।

૧૭ મા વા

વવાણીઆ

ଭଜିତ.

૧૮

મત્ર તત્ર ઔષધ નહીં,
 નેથી પાપ પગાપ,
 વીતરાગ વાણી વિના,
 અવર ન કાઈ ઉપાપ

અનત અનત ભાવ બેઠી બરેલી બાળી,
 અનત અનત નયનિશ્ચેયે વ્યાખ્યાની છે,

સકળ જગત્ હિતકારિણી મોહ હારિણી,
 તારિણી ભવાબ્ધિ મોક્ષઆરિણી પ્રમાણી છે

ઉપમા વ્યાખ્યાની જેને, તમા રાખવી તે વ્યર્થ,
 આપસાથી નિજ મતિ મપાઈ મે માની છે,

અહો ! રાજવ્યદ્ર બાપ ખ્યાલ નથી પામતા એ,
 બિનેશ્વર તણી વાણી, જણી તેણે જણી ॥

વચનામૃત વીતરાગના,
 પરમસાત રસ મૂળ
 ઔષધ જે બવ રોગનાં,
 કાપરને પ્રતિકૂળ

મા વરે
 વાણીઆ

૨૧

હે પ્રભુ ! હે પ્રભુ ! સુ કહું,
 દીનાનાથ દયાળ
 હું તો દોષ અનતરૂ,
 ભાજન છું કરણાળ

હૃદ ભાવ મુજમા ન-રી,
 નથી સર્વે છુન ડપ
 નથી લગુતા કે દીનતા,
 સુ કહું પરમ સ્વરૂપ ?

નથી આપ્તા ગુરુદેવની
 અચળ કરી ઉરમાદિ
 આપતણે વિશ્વાસ ફ્ર',
 ને પરમાદર નાદિ

જોગ નથી સતસગનો,
 નથી સત્ સેવા જોગ,
 કેવળ અર્પણતા નથી,
 નથી આશ્રય અનુયોગ

‘ હુ ખામર શું કરો શકે ’,
 જોવો નથી વિવેક,
 ચગલ શરણુ ધીરજ નથી,
 મરણ સુધીની છેક

અચિત્ત તુજ મહાત્મનો,
 યથી પ્રકૃષ્ટિત બાન,
 અશ ન એકે સ્નેહનો,
 ન મળે પરમ પ્રભાન

અચળરૂપ આસક્તિ નહિ,
 નહિ વિગ્ધનો તાપ,
 કયા અવજ્ય તુજ પ્રેમની,
 નહિ તેનો પરિતાપ

ભક્તિમાર્ગ પ્રવેશ નહિ,
 નહિ ભજન દદ બાન
 સમજ નહિ નિઃકર્મની,
 નહિ યુગ દેરો સ્થાન

કાળદોષ કળિથી થયો,
 નહિ અર્થદા ધર્મ,
 તોય નહિ વ્યાકુળતા,
 જીઓ પ્રભુ મુગ કર્મ

સેવાને પ્રતિકુળ જે,
 તે બધન નથી ત્યાગ,
 દેહે દ્રિષ માને નહિ,
 કરે બાણ પર રાગ

તુળ વિયોગ સ્ફુરતો નથી,
 વચન નયન મગ નાહિ,
 નહિ ઉદાસ અનબક્તથી,
 તેમ મૃદાદિક માલી

અહ ભાવથી રહિત નહિ,
 રતધર્મ સમય નાહિ,
 નર્થો નિશ્ચિત નિર્મળપણે,
 અન્ય ધર્મની કાઈ

એમ અનત પ્રકારથી,
 સાધન રહિત ફુલ
 નહીં એક સદગુણ પણ,
 મુખ બતાવુ સુખ ?

કેવળ કરણા-મૂર્તિ હો,
 દીનબધુ દીનનાથ,
 પાપી પરમ અનાથ છું,
 મહો પ્રભુજી હાય.

અનત કાળથી આચર્યો,
 વિના જ્ઞાન ભગવાન,
 સેવ્યા નહિ ગુરસતને,
 મૈત્ર્યુ નહિ અભિમાન

સત ચરણ આશ્રય વિના,
 સાધન કયાં અનેક,
 પાત્ર ન તેથી પામિયો,
 ઉઝો ન અસ વિવેક

બહુ સાધન બધન થયા,
 રહો ન દોષ ઉપાય,
 સતસાધન સમજ્યો નહિ,
 ત્યાં બધન શું જાય

પ્રભુ, પ્રભુ હવે લાગી નહિ,
 પડ્યો ન સદગુર પાય,
 દીપ નહિ નિજ દોષ તો,
 તરિયે મણુ ઉપાય ?

અધમાધમ અધિમે પતિત,
 સખી જગતમા દુઃખ,
 એ નિશ્વસ આખ્યા વિના,
 માધન કરશે શ્વ ?

પડી પડી ટુગ પદપ કળે,
 ફરિ ફરિ માડુ એજ,
 સદગુર સત, સ્વરૂપ ટુગ,
 એ ડહતા કરિ દેજ

બાદશાહ સુદ ૮, ૧૬૪૭

૨૪ મા વરે

રાજજ

અમ ક્યો ન ત્રિચારત હે મનમે,
કહુ ઝોર રહી ઉન સાધનસે ?
નિન સદગુર કોય ન બેઠ લહે,
મુખ વ્યામન હે કદ બાન કહે ?

કરના હમ પાવત હે છુમખી,
વહ ખાત રહી સુગુર ગમખી
પસમે પ્રમો મુખ વ્યામનસે,
જળ સદગુરચર્ન સુપ્રેમ વસે

તનસે, મનસે, ધનસે સમસે,
ગુરદેવકિ બ્યાન સ્વઆત્મ વસે
તળ કારજ સિદ્ધ બને અપનો,
રસ અમૃત ખાવહિ પ્રેમ ધનો

વહ સત્ય મુખા દરશાવહિગે,
અગુરમુન હે કમસે મિલહે
રસદેવ નિરજનકો પિવહી,
ગહિ બેમ છુગોચુમ સો જીવહી

પરપ્રેમ પ્રવાહ બટે પ્રભુસે,
સમ વ્યાગમ બેઠસુ જિર બસે
વહ કેનવમે નિજ બ્યાનિ કહે,
નિજકો અનુભો બતતાઇ દિયે

હ કાણુ છુ? કપાળી થયો? શુ સારુ છે ખડી ખા?
 કાના સખધે વગમણા છે? સારુ કે જો ૫ દર્?
 એના વિચાર વિવેકપૂર્વક કાંત ખાતે જો કરા,

તો સર્વ આત્મિક મુશ્કેલી સિદ્ધાન્તર અનુભવ

તે પ્રાપ્ત કરવા વચન કાતું, માત્ર કેવળ મનનું
 નિર્ગોળ નરતુ કથન ખાતે, 'વેદ' જેવો અનુભવ,
 રે! આત્મ તારો! આત્મા તારો!, દીધાં એને જોગ્યે
સર્વોત્તમ સમદર્શિ હો,
 આ વચનને કાંચે કષ્ટે

૧૭ મા વર્ષે

વચાસીઆ

૨૩

બહુ પુણ્યકેશ પુંજથી, શુભ દેહ માનવનો મળ્યો
 તોયે અરે ! બવચક્રનો અગિ નહીં એકે ટબ્યો,
 સુખ પ્રાપ્ત કરતા સુખ ટળે છે, સેષ એ સદે સદે,
 ક્ષણ ક્ષણ ભય કર ભાવમરણે, કાં અહો રાગી રહો ?

સદ્ગુણી અને અધિમાર વધતા શુ વધ્યું તે તો કહો ?
 શુ કુકુળ કે પરિવારથી વધવાપણું, એ નય ગૃહો
 વધવાપણું સંસારનું નરોહને હારી જવો,
 એનો વિચાર નહિ અણેહો ! એક પણ તમને હવો ! ! !

નિર્દોષ સુખ નિર્દોષ આનંદ, સ્વો ગમે ત્યાથી ભક્તે
 એ દિવ્ય શક્તિમાન જેથી, જનિરેથી નીકળે ! !
 પર વસ્તુમા નહિ મુઝવો, એની દયા મુજને રહી,
 એ ત્યાગવા મિહાત કે, પચાત દુષ્ણ તે સુખ નહિ

પુખ્તપાખડી જ્યા દુભાય,
જિનવરની ત્યા નહીં આશાય
સર્વ જીવનુ હજી સુખ,
મહા-વીરની શિક્ષા મુખ

સર્વ દર્શને એ ઉપદેશ,
એ એકાંતે નહીં વિશેષ,
સર્વ પ્રકારે જિનનો બોધ,
દયા દયા નિર્ભજ અવિરોધ !

એ ભવતારક સુંદર રાહ,
ધરિયે તરિયે કરી ઉત્સાહ,
ધર્મ સકળનુ એ શુભ મળ,
એ વણુ ધર્મ મદા પ્રતિજ્ઞળ

તત્ત્વશ્રવણી એ આગળે,
તે જન પહોંચે શાશ્વત સુખે,
શાંતિનાથ ભગવાન પ્રસિદ્ધ,
સૈન્યદ્ર-કરણાએ સિદ્ધ

૧૭ મા પદ્યે
વવાણીઆ

૨૪

ધમતરવ જો પૂછ્યું મને,
 તો સબળાવુ રનેહે તને,
 જે સિદ્ધાંત સકળનો સાર,
 સર્વે માન્ય સફુને દિતકાર

બાપ્પુ બાપલુમા બમવાન,
 ધમ ન ખીજો દયા સમાન
 અમયદાન સાથે સતોષ,
 દો પ્રાણીને, દળવા દોષ

સત્ય શ્રિજને સધર્માં દાન,
 દયા દોષને રચા પ્રમાણ
 દયા નહીં તો એ નહીં જીવ,
 વિના સૂર્ય કિરણ ન દેખ

યુધ્ધપાંખડી બા દૂભાય,
જિનનગની ત્યા નહીં આગાય,
સર્વ જીનનુ દરઠો મુખ,
મહાવીરની શિક્ષા મુખ

સર્વ દર્શને એ ઉપરેશ,
એ એકાતે નહીં વિશેષ,
સર્વ પ્રકારે જિનનો બોધ,
દયા દયા નિર્ભંગ અવિરોધ !

એ ભવનારક સુંદર રાહ,
ધરિયે તરિયે કર્ગે ઉત્તારાહ,
ધર્મ સકળનુ એ શુભ મંગ,
એ વખુ ધર્મ મદા પ્રતિકૂળ

તત્ત્વપથી એ જોળખે,
તે જન પહોચે શાશ્વત મુખે,
ચાતિનાથ ભગવાન પ્રસિદ્ધ,
રોનવ્યદ્ર કંરણાએ મિદ્ધ

૧૭ મા વર
નવાણીઆ

૨૫

નિરખીને નરવૌરના, લેછ ન વિપવ નિદાન,
ગણે કાદની પૂનગી, તે બમવાન સમાન

આ મપગા સસાગની, રમણી નાવકરપ
એ ત્યાગી, ત્યાગુ જપુ કેવલ રીઝ સ્વરપ

એક વિપવને ઇતના, ઇત્યો સૌ સમાર
રપતિ ઇતના ઇતિપે, રગ, પૂર તે અધિકાર

વિભાવ અકૂરથી રમે જ્ઞાન ને પ્વાન
લેછ મલોગવાનથી જીકે જ્ઞાન અજ્ઞાન

જે નવ વાડ વિમુદ્ધા, ખરે સિપગ સુખતાર્થ
બત તેનો લવ પછી રહે, તત્તવચન એ બાધ

મુંદર સીવળ સુરતર મન વાણી ને દેદ
જે નરનારી સેવસી અનુપમ રગ લે તેદ

પાત્ર વિના વસ્તુ ન રહે, પાત્રે આત્મિક જ્ઞાન,
પાત્ર થવા સેનો મદા, બહુચમ મતિમાન

विज्ञान

૨૬

તોડ પુઠા મગ્ગાને કસો,
 એનો બોલ તમે કઈ સચો ?
 એનું કારણ મન ના કઈ,
 કે સમજાવ્યાની મનુષ્ય

ઘરીર ખતી એ ઉપરેલ,
 માન, દર્શન કે ઉરેલ,
 જેમ જાણવો, સુખિયે તેમ,
 કાં તો સર્વજ્ઞ હૃદયે દોમ

સુ કરવાથી પોતે સુખી,
 સુ કરવાથી પોતે દુખી
 પોતે સુ ? કરવાથી હે આપ,
 એનો માગો કીધ જવાપ

૨૭

જડ ને ચૈતન્ય બન્ને દ્રવ્ય તો સ્વભાવ બિન,
સુપ્રતિતપણે બન્ને જેને સમજાય છે

સ્વરૂપ ચૈતન નિઃ જડ છે સળસળ માત્ર,
અથવા તે તેમ પણ પરદ્રવ્યભાવ છે

એવો અનુભવનો પ્રકાશ ઉદ્ઘાસિત થયો,
જડથી ઠાસી તેને આત્મચત્તિ યાવ છે

ઠાયાની વિસાગી માયા, સ્વરૂપે સ્રમાયા એવા,
નિર્મલ્યનો પથ ભવ અન્તનો ઉપાય છે

દેહ છવ એકરૂપે ભામે છે અજ્ઞાન વડે,
ક્રિયાની પ્રવૃત્તિ તેથી તેમ જન્મ યાવ છે

છવની ઠપ્પતિ અને રોગ ગોઠ ફળ મૃત્યુ,
દેહનો સ્વભાવ છવ પદમા જણાય છે

એવો જ અનાદિ એક રૂપનો મિથ્યાત્વભાવ,
જ્ઞાનીના વચન વડે દુર થઈ જાય છે

ભાસે જડ ચૈતન્યના પ્રગટ સ્વભાવ બિન્ન,
બન્ને દ્રવ્ય નિઃ નિઃ રૂપે સ્થિત યાવ છે

જામધુક્ત જેવ કર્મ સદિન,
 પુદ્ગલરચના કર્મ ખચિન
 પુદ્ગલચ્છાન પ્રથમ લે જાણુ,
 નર દેહે પહોં પામે ધ્યાન

જો કે પુદ્ગલનો એ દેહ,
 તોપણ જોર રિધતિ ત્યા છેહ,
 સમગ્રજી જીજી પછી કહીય,
 જ્યારે ચિત્તે સ્થિર થઈય

જહા રાગ અને વર્ગો દેખ,
 તહો સંદેહ માનો કરેય,
 ઉદાસીનતાનો જ્યા વાસ,
 સકળ દુઃખનો છે ત્યાં નાસ

સવ કાળનું છે ત્યા જ્ઞાન
 દેહ છતાં ત્યા છે નિર્વાણ
 ભવ ઉત્થની છે એ દસા,
 રામ ધામ આવીને વસ્યા

੨੭

ਭਾਗੇ ਸੇਵਾ ਸੁਖੇ ਸਭ ਦੇ ਅਧਾਰ ਸਿੰਘ,
ਪ੍ਰੀਤਿਸਿੰਘੇ ਸਭੇ ਸਭੇ ਸੁਖਾਧ ਸੇ।

ਸਭ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ,
ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ।

ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ,
ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ।

ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ,
ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ।

ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ,
ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ।

ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ,
ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ।

ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ,
ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ।

ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ,
ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੇ।

૨૮

જિના નયન પાવે નહા,
 જિના નયનકી જાત,
 સેવે સદ્ગુરકે ચરન,
 સો પાવે સાક્ષાત

હુંઝી ચદત જો પ્યાસકો,
 હૈ હુંઝનકી રીત,
 પાવે નહિ ગુરમત જિના,
 એરી અનાદિ રચીત.

એહિ નહિ હે કદપના,
 એહિ નહિ વિમમ
 કપિ નર પચમકાસમે,
 દેખી વરતુ અમમ.

નહિ દે તું ઉપદેશદ,
 નયમ મેદિ ઉપેશ,
 સગસે ન્યાસ અમમ હે,
 ચો ચાનીમ દેશ

જપ તપ, જોર મતાદિ સમ,
 તહાં લગી અમરપ
 જહાં લગી નહિ સતકી
 પાર્ષ કૃપા અનુપ

પાયાકી એ જાતરે,
 નિજ ઝહનમે છોડ
 પીઠે લાગ સત્ગુરપકે,
 તો સગ બધન તોડ

પ્રથમ દેહ દ્રષ્ટિ હતી,
તેથી બાશ્યો દેહ
દેવે દ્રષ્ટિ થઈ આત્મમા,
મયો દેશથી નેહ

જડ, ચેતન સયોગ આ,
ખાજી અનાદિ અનત
કાષ ન કર્યો તેહનો,
જાણે જિન બગવત

મૂળ દ્રવ્ય ઉપમ નહિ,
નહિ નાશ પણ તેમ
અનુભવથી તે મિદ્ધ છે,
જાણે જિનવર ઝેમ

હોય તેહનો નાશ નહિ,
નહિ તેહ નહિ હોય
ઝેક સમય તે સૌ સમય
બેદ અવગ્યા જોય

પરમ પુરુષ પ્રજુ સદગુર,
પરમધાન સુખ ધામ
જેણે આપ્યું જ્ઞાન નિજ
તેને સદા પ્રજ્ઞામ

૨૪ મા વર્ષે

રાજજ

૨૯

મળ મારગ સામળો જિનનો રે
કરી વૃત્તિ અખડ સમુખ,
મળ મારગ સામળો જિનનો રે

નો'ય પૂજાદિની જો કામના રે,
નો'ય જોડાણ અતર ભવદુખ
મળ મારગ સામળો જિનનો રે

કરી જો જો વચનની વૃદ્ધના રે,
જો જો શોધીને જિન સિદ્ધાંત
મળ મારગ સામળો જિનનો રે

માન કહેવું પરમાર્થ હેતુથી રે,
કાંઈ પામે મુમુક્ષુ વાત
મળ મારગ સામળો જિનનો રે

શાંત, દર્શન, આરિત્રની શુદ્ધતા રે,
એકપણે અને અવિરૂદ્ધ
મળ મારગ સામળો જિનનો રે

જિન મારગ તે પરમાર્થથી રે,
એમ કહ્યું સિદ્ધિ પુદ્ગલ
મળ મારગ સામળો જિનનો રે

લિંગ અને બેદો જે વૃત્તના રે,
દ્રવ્ય દેશ કાળાદિ બેદ
મળ મારગ સામળો જિનનો રે

૩૦

જિનવર કહે છે જ્ઞાન તેને,
મરે બન્ને માંભયો—

જો હોય પૂરે બળેશ નર પણ,
જીવને જાણ્યો નહીં,
તો સર્વ તે અજ્ઞાન બાપ્પુ,
સાક્ષી છે આગમ અર્થ

એ પૂર્વ સર્વ કલા વિશેરે,
જીવ કરવા નિમયો
જિનવર કહે છે જ્ઞાન તેને,
સર્વ બન્ને માંભયો

નહીં મધમાદિ જ્ઞાન બાપ્પુ,
જ્ઞાન નહીં કવિ—ચાતુરી
નહીં મત્ર તરો જ્ઞાન દાખ્યાં,
જ્ઞાન નહીં બાપા હરી
નહીં અન્ય સ્થાને જ્ઞાન બાપ્પુ,
જ્ઞાન જ્ઞાનીમા કયો
જિનવર કહે છે જ્ઞાન તે
સર્વ બન્ને માંભયો

આ શ્રવને આ દેહ,
 એવો ભેદ જો ભાસ્યો નહીં,
 પચખાણુ કીધા ત્યા સુધી,
 મોક્ષાર્થે તે બાખ્યા નહીં
 એ પાચમે અગે કહો,
 ઉપદેશ કેવળ નિર્મળો,
 જિનવર કહે છે જ્ઞાન તેને,
 સર્વ બળ્યો માબજો

કેવળ નહીં અક્ષયર્થથી,
 કેવળ નહીં સયમ થકી,
 પણ જ્ઞાન કેવળથી કયો
 જિનવર કહે છે જ્ઞાન તેને,
 સર્વ બળ્યો સાબજો

ચાસો નિગેય સહીત પણ,
 જો ભણિયુ નિજરૂપને,
 કા તેહવો આશ્રય કરજો,
 ભાવથી સાચા મને,
 તો જ્ઞાન તેને બાખિયુ,
 જો મરમતિ આદિ સ્થજો,
 જિનવર કહે છે જ્ઞાન તેને,
 સર્વ બળ્યો સાબજો

આઠ સમિતિ બાપ્તિએ જો,
 ગ્રાનીના પરમાર્થથી,
 તો જ્ઞાન બાખ્યુ તેહને,
 અનુસાર તે મોક્ષાર્થથી

નિજ કલ્પનાથી ધરી સાચો,
માન મનનો આમળો
જિનવર કહે છે જ્ઞાન તેને,
સર્વ જાણ્યો સાંભળ્યો

ચાર વેદ પુરાણ આદિ
સાચ સૌ મિથ્યાત્વના
જ્યાં ન રિસે આખિયા છે,
જેદ જ્યાં સિદ્ધોત્તમ
પણ જ્ઞાનીને તે જીન જાણ્યા,
એજ ઠેકાણે ફરે
જિનવર કહે છે જ્ઞાન તેને
સર્વ જાણ્યો સાંભળ્યો

મત નહીં પચખાણુ નહીં,
નહીં ત્યાગ પરતુ કોમનો
પણ પદ્મ તીર્થકર મશે
બેળિકે દાખુ મ જોઈ ર્યો

હેયો અનતા

ક. ૦ ૧૬૫૨ આસો

૨૬ મા વર્ષે

આનંદ

आत्मसिद्धि.

૩૧

- ૧ જે ગ્રંથ સમજ્યા વિના પાઠ્યો દુષ્કર્મન,
મમલન્યુ તે જદ નમ્ર, જીમ્મદ્યુર બમલત
- ૨ વર્તમાન આ કાળમાં, મોક્ષમાર્ગ બદલે ૫
વિચારવા આત્મચર્ચાને શ્રદ્ધાએ આ અગોચર
- ૩ મધ કિપામડ મધ રવા, સુખલનમાં મધ
માને ગ્રંથ મેળો, કશ્ચા ઉપજે નેષ
- ૪ ખાલ કિપામાં ચલા, અતમદ ન કાર્ધ
ગ્રંથમાર્ગ નિષેધના, તે કિપામડ બોલિ
- ૫ જમ મોક્ષ છે કલ્પના આપે વાળીમાંદિ
વર્તે મોક્ષવેશમાં, સુખલ ૬ તે આનિ
- ૬ વેગવાદિ સરસ તો, જે સર્ આતમવાન
તેમજ આતમવાનની, પ્રાપ્તિજ્ઞા નિદાન
- ૭ લાગ, વિરાગ ન ચિત્તમાં થાય ન તેને જ્ઞાન
અટકે લાગ વિરાગમાં, તે બૂબે નિર્મમાન
- ૮ જ્યાં જ્યાં જે જે થોમ્ છે, તદાં સમજવું તેહ
ત્યા ત્યા તે તે આચરે, આત્માર્થી જન એદ

- ૯ સેવે સદ્ગુરચરણે, ત્યાગી દષ્ટ નિજપદ,
પામે તે પરમાર્થને, નિજપદનો લે લક્ષ
- ૧૦ આત્મગાન, સમદર્શિતા, વિચરે ઉદ્યપ્રયોગ,
અપૂર્વાણી, પરમશુભ, સદ્ગુરુદક્ષણ યોગ
- ૧૧ પ્રત્યક્ષસદ્ગુર સમ નહીં, પરોક્ષજિન ઉપમર,
એવો લક્ષ થવા વિના, ઉગે ન આત્મવિચાર
- ૧૨ સદ્ગુરના ઉપદેશવણ, સમભય ન જિનરૂપ,
સમભયાવણ ઉપમર શો ? સમભયે જિનસ્વરૂપ
- ૧૩ આત્માદિ અસ્તિત્વના, જોઈ નિરૂપક સાંભ,
પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરયોગ નહીં, ત્યા આધાર સુધાન
- ૧૪ અથવા સદ્ગુરએ કહ્યા, જે અવગાહન કામ,
તે તે નિત્ય વિચારના, કમી મનાવર ત્યાજ
- ૧૫ રોકે શ્રવ સ્વછદ તો, પામે અવસ્થ મોક્ષ,
પામ્યા એમ અનત છે, ભાખ્યું તિન નિરોધ
- ૧૬ પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરયોગથી, સ્વછદ તે રાકાય,
અન્ય ઉપાય કર્યા થકી, પ્રામે જમણે થાય
- ૧૭ સ્વછદ, મત આગ્રહ તથા, વસ્તે સદ્ગુરુલક્ષ,
સમન્તિ તેને ભાખિયું, કારણ ગણી પ્રત્યક્ષ
- ૧૮ આનાદિક શત્રુ મહા, નિજજોડે ન મ ભા,
ભક્તા સદ્ગુરુચરણમાં, અલ્પ પ્રયાસે ભય
- ૧૯ જે સદ્ગુર ઉપદેશથી, પામ્યો ટેવજાન,
ગુરુ રજા હાસ્ય પણ, વિનય કરે ભગવાન
- ૨૦ એવો ભામે વિનયતણે, ભાખ્યો શ્રી વીતરામ,
મૂળ હેતુ એ માનિ, સમજે કોઈ સુમામ

- ૨૧ અમદ્ ગુને તિતપો, લાભ તે ને કાણ,
મદાગોદનીવ કનંથી, જુડે બરમદા માદિ
- ૨૨ દોષ મુમુક્ષુ છત તે, સમને એક તિચાર,
સોષ મતાર્યા છત તે, અરોગ મે તિપાર
- ૨૩ દોષ મતાર્યા તેજી, યાવ ન આનમદન
તેજ મતાર્યા લક્ષ્મી, અતી ક્ષાં નિપદ
- ૨૪ જાણત્યામ પજુ મન નહી, તે માને શુ કુખ,
અથવા તિતકુગધમના, તે યુરમોત મમલ
- ૨૫ જે જિદિતપ્રમાજુને, સમવમત્જાદિ શિદિ
પર્જન લમને મિતનુ, ચેકિ રદે નિ ત્યુદિ
- ૨૬ તત્પગમરુશ્ચોમમા વર્તે દિદિ સિખ
અમદ્ગુને દક કરે, નિત્તમાનામ મુખ
- ૨૭ દેવાદિ મતિ બમમા, જે સમને જુનજન,
માને નિત્તમનવેતો, આમ શુકિનિદા
- ૨૮ સદુ સ્વાપ ન જતિનુ, મધુ નન અભિમાન,
મહે નહી પરમાયને, લેવા પોડિક માન
- ૨૯ અથવા નિભવનપ મહે માત્ર શુષ્કની ખાવ
સોષે મદ્વપરદારને, સાધન રદિત ધાવ
- ૩૦ જ્ઞાનદક્ષા પામ્યા નહી, માધનદક્ષા ન કાઈ
પામે તેનો મગ જે, તે જુડે બરમાદિ
- ૩૧ એ પજુ છત મતાર્યા નિત્તમાન દિ કામ
પામે નહી પરમાર્થો, અન અધિશરીમાન
- ૩૨ નહી કષ્ટવડપણાતલા, નહી અતરૈં અ
સરગપાલુ ન મધ્વસ્થના, એ મતાર્યા દુર્માત્ર

- ૪૩ હમણે દેશ મેલવૈને, મનથી ભલા કોર,
હોને મન આભારીયા, આત્મ-ચર્ચ સુખભાવ,
- ૪૪ અભયદાન ત્યાં સુનિપાણે, તે સુખાંતર દેખ,
બાપી કૃપાકરુણા, અભયથી નહીં ભેડે
- ૪૫ પ્રત્યેક ભદ્રકૃત મિત્રો, ત્યજે પાપ ઉપાસર,
ત્યજે પાપ એવંચી, વરે અભયકાર
- ૪૬ એક દેવ મન મગમ, પરમકૃતે પુણ્ય,
કેરે તે જગદેવે, તે અવગુણ લખદ
- ૪૭ એમ વિચારી અતરે, દેવે મદન કોણ,
કમલે અભયકૃત, જીતે નહીં મનગીલ
- ૪૮ અભયકૃતે ઉપાસના, અત્ર મેળવનિશાન,
બોલે મેલ, પ્રકૃતિના, ત્યાં અગાધ નિવાસ
- ૪૯ જાન એવી બલકુળી, કમલે નહીં ભેડે,
મેળવન પાને નહીં, ખો ન અતરીંગ
- ૫૦ જાને અત્ર એવી દશા, કદમુદયોલ સુકાપ,
તે મેલે સુવિચારો, ત્યાં પ્રમટે સુખભાવ
- ૫૧ અત્ર પ્રમટે સુવિચારણા, ત્યાં પ્રમટે નિવાસન,
એ જાને ત્યાં એક માત્ર, પ્રમેય નિર્વાણ
- ૫૨ જાને ને સુવિચારણા, મેલવનન ભવ,
કેરે કિય મનથી, બાપુ પદ્મ જીવિ

પાંચમો અધ્યાય

- ૧૧ 'અમ્ય એ' નિ નિ ૧ છે, એ કાલી નિમજ્જ
એ ભેખા, ત્યાં મેલ છે, એકાદ મન
- ૧૨ અદ્યતન મહેતવા, અત્રે પાપ તેલ
લખનારા જગદેવે, દેશા અતીત

શિખ આત્મા નથી

- ૪૫ નથી દલિયા આરતી, નથી જળાનું રૂપ
જીતે પણ અનુભવ રહી, તેથી ન છરિતરૂ.
૪૬ અથવા દેદાન આત્મા, અથવા ઈવ પ્રાણ
મિથ્ય જૂતો માનસો નહીં જુદાં જોખણ
૪૭ વળી જે આત્મા દેવ તે, જળાન તે નહીં કેમ ?
જળાન જે તે દેવ તે, ધર ધર આદિ જેમ.
૪૮ મારે છે નહીં આત્મા, મિથ્યા ખોટા હૃદય,
જો આત્મસંભાવજો, સમજવો સદૃશ.

સદૃશ આત્મા છે

- ૪૯ આરતો દેદાખામણી, આત્મા દેદમજાન
પણ તે જ ન મિત્ર છે, પ્રગટસમજે જાન
૫૦ આરતો દેદાખામણી, આત્મા દેમજાન
પણ તે જ ન મિત્ર છે, જેમ આમિ ને આ
૫૧ જે કણ છે દલિયો, જે જળું છે રૂપ
અમાધ્ય અનુભવ જે રૂપ, તે છે છરિતરૂ
૫૨ છે ઈવ પ્રત્યેકો, નિમ નિમ વિષયનું જ્ઞાન
પામ ઈના વિષયનું પણ આત્માને જ્ઞાન
૫૩ રૂપ ન જલે તેદને જલે ન ઈંદ્રિ પ્રાણ
આત્માની સળાવડે, તે પ્રસં જળ
૫૪ સર્વ અસલાહે વિશે, વારો સદા જળાન,
પ્રગટરૂપ જિન્યમય જો જોખણે સલાવ
૫૫ ધર ધર આદિ જળું તું, તેથી તેને માન
જળનાર તે માન નહીં, કદિયે દેવ જ્ઞાન ?
૫૬ પરમ શુદ્ધિ રૂપ દેદખાં, રૂપજ રૂપ મતિ અરૂપ
રૂપ હોય જે આત્મા, ધર ન આમ વિષય

૫૭ જડ ચેતનનો બિન્ન છે, કેવળ પ્રમદ સ્વભાવ,
એમપણું પામે નહીં, નરે કાળ દયબંધ.

૫૮ આત્માની રામ કરે, માત્રા પોતે આપ;
રામનો ક નાર તે, અચર-એક અમાપ

સિધ્ધ આત્મા નિત્ય નથી

૫૯ આત્માના અસ્તિત્વના, આપે કહ્યા પ્રમા ,
સમય તેનો થાય છે, અતર કયે વિચાર,

૬૦ બીજી રામ થાય ત્યા, આત્મા નહીં અવિનાશ,
દેહયોગથી ઉપજે, દેહવિયોગે નાગ

૬૧ અથવા નાનું ક્ષણિક છે, કણે કણે પત્તગણ,
એ અનુભવથી પણ નહીં, આત્મા નિત્ય જણાવ

સદગત આત્મા નિત્ય છે

૬૨ દેહ માત્ર મુયોગ છે, વળી જડ, રૂપી, દસ્ય,
ચેતનના ક્ષપ્તિ, લય, ગેના અનુભવ વસ્ત,

૬૩ જેના અનુભવ વસ્ત એ, ક્ષિપ્રમ લયનું યાન
તે તેથી નૂનવિના, થાય ન કેમે જ્ઞાન

૬૪ જે સયોગે દેખિયે, તે તે અનુભવદસ્ય
ઉપજે નહીં મુયોગથી, આત્મા નિત્ય પ્રત્યક્ષ

૬૫ જડથી ચેતન ઉતરે, ચેતનથી જડ થાય,
એવો અનુભવ કાઢને, ક્યાર કદી ન થાય

૬૬ મોઢ સયોગેથી નહીં, જેની ક્ષપ્તિ થાય,
નાશ ન તેનો મોઢમાં, તેથી 'નિત્ય' સંભ

૬૭ મોઢાં તત્ત્વભયના, સર્વાલોકની માય,
પૂર્વમ મસમાન તે, અવનિત્યતા ત્યાવ

૬૮ આત્મા દ્રવ્યે નિત્ય છે, પદાર્થે પેલડ્ય,
પદાર્થ વ્યવસ્થાનું ચેતન એકને આપ

૧૯ અવચ માન સજિજી, જે નવજી ચરનાર
નવનામે તે રજિજી નદી, કરે અનુભવ નિર્મોહ

૭૦ દારે દોષ વસ્તુનો, કેવળ દોષ ન નવ,
ચેતન પામે નાચ તો, કેર્માં બન તપાસ

સિધ્ધ આત્મા કર્મનો કર્તા નથી

૭૧ કર્તા છવ ન કર્મનો, કર્મના કર્તા કર્મ,
અવચ સદગ સ્વભાવ કાં, કર્મ છવનો ધર્મ

૭૨ આત્મા સદ અસ્રગને, કરે પ્રકૃતિ બધે
અવચ ઉપર પ્રેરણા, તેથી છવ અગધ

૭૩ મારે યોગ-ઉપાસનો, કોઈ ન હેતુ જાણવ
કર્મનાણું કર્તાપણું, કોં નદી, કોં નદી જલ ?

સદગ આત્મા કર્મનો કર્તા છે

૭૪ દોષ ન ચેતન પ્રેરણા, મેળુ મહે તો કર્મ ?
જગજીભાવ નદી પ્રેરણા, જુઓ વિચારી મન

૭૫ જે ચેતન કરતું નથી, થતાં નથી તો કર્મ
તેથી સદગ સ્વભાવ નદી, તેમજ નદી છવધર્મ

૭૬ કેવળ દોષ અમગ જે, આમત તને ન કેમ ?
અમગ છે પરમાર્થથી, પણ સિત્તમાને તેમ

૭૭ કર્તા ઉપર મે નદી, ઉપર મુદ સ્વભાવ
અવચ પ્રેરક તે મણે, ઉપર દોષ પ્રભાવ

૭૮ ચેતન જે નિજભાવમા કર્તા આપસસ્વભાવ,
તોં નદી નિજભાવમાં કર્તા કર્મ પ્રભાવ

સિધ્ધ આત્મા કર્મનો બોક્તા નથી

૭૯ છવ કર્મકર્તા કહો પણ બોક્તા નદી સોય
સુ સમજે જા' કર્મ કે, રજપરિણામી દોષ ?

૮૦ રજાસતા ઉપર મણે, બોક્તાપણું સધાય
જેમ કહે મધરનાણું ઉપરપણું જલ

૧૧ કિંકર મિત્ર સુખાનિતા, ગમતનિવમ નદી હોય,
૧૨ ગુનગુમ કમલ, ભોમરથાન નદી કોય.

સુગ મુખા-નંદો બેઠા છે

૧૩ ભાવમ નિઝકાવન, મોટે ચેતનરૂપ,
૧૪ સુગીર્વની સુખા, મહલુ કરે નરુપ.

૧૫ જે, કૃષ્ણ સમરે નદી, હવ ખાંધે કૃષ્ણ શમ,
૧૬ એમ ગુનગુમ કમલ, ભોમરથાન નરુપ.

૧૭ એ સુગ તે એક વડ, એ આદિ જે બે,
૧૮ કૃષ્ણ ન કાંઈ તે, એમ ગુનગુમ વેષ

૧૯ કાવ્ય કમરતરી, એમ નથી ભર,
૨૦ કમલ સમરે પાંચમે, લામ ભોમથી દૂર

૨૧ તે તે જાન વિભાસ, મ્હાનકે કૃષ્ણ રજાવ,
૨૨ કમલ વડ છે સિધ્ધ બા, મ્હી સહેયે સાવ.

દિવ્ય કૃષ્ણ નથી

૨૩ કમલ છેડા હવ હો, પલુ તનો નદી મેલ,
૨૪ કૃષ્ણ કામ, અનન, પલુ, વર્તમાન છે દોર

૨૫ કમલ કરે કૃષ્ણ, દેવાદિ અતિશય,
૨૬ કમલ કરે નરમલિ ૧૭, કર્મ દિવ ન ક્યાર

શુકલ કૃષ્ણ

૨૭ જેન ગુનગુમ કમલ, ભાવ સદા મનાઈ,
૨૮ જે નિરવિતરન, મોટે મેલ, સુગલ

૨૯ કૃષ્ણ કૃષ્ણ અનન તે, કમ ગુનગુમ ભાવ,
૩૦ જે કૃષ્ણન દેલો, કૃષ્ણ મેલ અભાવ.

૩૧ જે કૃષ્ણ, અતિશય સિધ્ધ,
૩૨ જે કૃષ્ણ, નિધ અનન સુખભોમ.

શિખા મોક્ષનો ઉપાય નથી

- ૪૨ દોષ ક્ષણે મોક્ષ , ન/ જીવોય ક્ષણ,
 હોં કાળ અનતના, છાંયી છેવા નદય ?
- ૪૩ અમલ મન દર્શન વજ્ર, કદે ઉપાય અનેક,
 તેમાં ખત મનો કયો ? જને ન એક વિશે
- ૪૪ કઈ જ્ઞાનિમાં મોક્ષ છે, કય, વેળા મોખ
 એનો નિશ ના જને વજ્ર બદ એ દો
- ૪૫ તેથી એમ જણાય છે, ખો ન મોખ-ઉપાય
 ક્ષણે નદય તરે, શી ઉપશરમ થાય ?
- ૪૬ પાંચે ઉત્તરથી થયું, સમાધાન મર્મમ
 સમજું મોક્ષ-ઉપાય તો, ઉદય ઉદય મર્યામ

૪૬મો મોક્ષનો ઉપાય છે

- ૪૭ પાંચે ઉત્તરની વર્ષ, આત્મા વિશે પ્રતીત
 યામી મોક્ષોપાય શી, મન પ્રતીત એ રીત
- ૪૮ કર્મભાવ અજ્ઞાન છે, મોક્ષભાવ નિર્ગુણ
 અખંડ અજ્ઞાન મમ નારો જ્ઞાનદગ્ધ
- ૪૯ જે જે મરણ મમતા, તેદ જાણે પથ,
 તે મરણ છેદ દયા, મોક્ષાય બવજાત
- ૧૦૦ મ કય અજ્ઞાન એ મુખ્ય કર્મની મથ,
 થાય નિર્ગુણ જેથી તેજ મોક્ષનો પથ
- ૧૦૧ આત્મા મત્ત કૈવલ્યમય, સંસારાસુરદિન
 જેથી કેવળ પામિને મોક્ષાય તે રીત
- ૧૦૨ કર્મ અનત પ્રકારનાં, તેમા મુખ્યે આત્,
 તેમાં મુખ્યે મોદિનીય, દખાય તે દર્દ આત્,
- ૧૦૩ કર્મ મોદિનીય બેદ બે, દર્શન આશિ નામ
 દહે બોધ વીતરાગના, અચૂક ઉપાય આત્,
- ૧૦૪ કમળમ કોપાદિથી દહે સમાદિ તેદ,
 પ્રત્યક્ અનુભવ સને, એમાં મો સરેદ ?

- १०९ छोड़ी मत हँन-उछे, अछे तेम हि त्रि
हो भूमि आ अछे नम तेकन मुह
१०९ पप्रता पप्रता ते, उछे ह्री निह
ते पप्रता पप्रता, अछे ह्री निह
१०९ ललि वेपने के नदी, हो भूमि तेरे व.
अधि ते मुहिर सके, अछे ते न ते व.
१०९ अछे नदी अछे नदी, अछे ते अछे नदी
अछे भूमि अछे नदी, अछे ते अछे नदी
१०९ ते अछे अछे, अछे अछे अछे,
ते पप्रता अछे, अछे अछे अछे
११० मत हँन आछे अछे, अछे अछे अछे
अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
१११ अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
११२ अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
११३ अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
११४ अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
११५ अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
११६ अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
११७ अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
११८ अछे अछे अछे, अछे अछे अछे
अछे अछे अछे, अछे अछे अछे

૩૨

૫ થ ૫૩મપદ બોધો, જોડ પ્રાપ્ત્યે પરમ પીતરને,
 તે અનુમતિ કદિય પ્રભુમને ત પ્રસુ મળિ રહે.
 મૂળ પરમપદ કારણ મમ્મક દહન છન મરણ પૂર્ણ
 પ્રભુને ગોઠ સમાવે, મુદ્ધ સુખાપિ ત્યા પિપૂર્ણ
 જે એનન નહ બાવો, અવલોભા છે મુનીઃ સર્વમે
 તેડી બતર આરથા, પ્રદરે દઈન કયુ છે તત્તને
 સમ્પદ પ્રમાણ પૂરક, ને તે બાવો જાન રિને બાથે,
 મમ્પદ જાન કયુ તે, મમ્મક રિમ્મ, મોઢ ત્યાં નાથે.
 વિષયારમ નિરતિ ામ દેતો અભાર જ્યાં ધાવ
 સદિન મમ્મક દઈન, મુદ્ધ મરણ ત્યાં સુખાપિ સુખાવ
 મળે અભિમ સ્વભાવે પત્તમી આત્મસ્વરૂપ જ્યા ધાવ
 પૂર્ણ ૫૩મપદ તામિ નિમ્મવડી ત્યા અનન્ધ સુખાવ
 છવ, અછવ પદાર્થો પુણ્ય, પાપ, આધર તથા બપ,
 મવર નિર્મલ મોક્ષ, તત્ત કળા નવ પદાર્થ સખધ
 છવ અછવ રિા તે, નવે તત્તનો સમાવેશ ધાવ
 વચ્ચ વિચ્છર રિશેરો ગિમ પ્રબોધ્યા મદાન મુનિગવ

આત્મસિદ્ધિ ગદ્યાકાર.

૧ જે આત્મસ્વરૂપ સમજ્યા નિના જૂનમને દે
અનત દુખ પામ્યો, તે પદ જેણે મમજાતું એટલે
મવિધ્યમણે ઉત્પન્ન થવાયોગ્ય એવાં અનત દુખ
પામત તે મૂળ જેણે હેઠું એવા મીઠુંદુઃખ મગ
વાનને નમસ્કાર કરે છું

૨ આ વર્તમાનકાળમા મોક્ષમાર્ગે ધનું ભોધ
થઈ ગયો છે, જે મોક્ષમાર્ગે મુરખિયના સવાદરૂપે
અત્રે પ્રકટ કરીએ છીએ

૩ દાર્ઢ કિયાને જ વળગી રહ્યા છે, અને માર્ઢ
શુષ્કગાનને જ વળગી રહ્યા છે, એમ મોક્ષમાર્ગ
માટે છે જે જોધને દયા આવે છે

૪ બાણક્રિયામા જ માત્ર રાચી રહ્યા છે,
અતરૂ કઈ ભેતાયુ નથી, અને સત્માર્ગને નિરેધ્યા
કરે છે, તે અહીં કિયાજડ કથા છે

૫ બધ, મોક્ષ માત્ર કલ્પના છે, એવા નિમ્મ
વામ્ય માત્ર વાંધેલીમા બોલે છે, અને તથારૂપ દસા
થઈ નથી, મોહના પ્રભાવમા વત્ત છે, એ અગી
શુષ્કગાની કથા છે

૬ વૈગમ્યત્યાગાદિ ને સાથે આત્મજ્ઞાન દોષ
તો સરૂ છે, અર્થાત્ મોક્ષની પ્રાપ્તિના દેતુ છે
અને ત્યા આત્મજ્ઞાન ન હોય ત્યા પશુ જે તે
આત્મજ્ઞાનને અર્થે કરવામા આવતા દોષ, તો તે
આત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિના દેતુ છે

૭ જેના ચિત્તમા લાગ અને વૈગમ્યવાદિ શ્રાધનો
ઉત્પન્ન થયા ન હોય તેને જ્ઞાન ન થાય, અને
જે ત્યામ, વિશમર્મા જ અટખી રહી, આત્મજ્ઞાનની

આકાર ન સખે તે પોતાનું જ્ઞાન જૂઠું અર્થે
અતઃ પૂર્વે લામરે ઇવાદિ દોષથી તે પૂર્વસ્થ
રાત્રિથી પગભવ પામે, અને આત્મધર્મ ચુકી ૧૦૫.

૮ ત્યાં ત્યાં જે જે ચેત્તુ છે, ત્યાં ત્યાં તે
તે મળે અને ત્ય ત્યાં તે તે અધરે એ, આ
ભાર્યો પુત્રનાં લખે છે

૯ પોતાના પમને હોડી રઈ, જે સદ્ગુણ
મળેને મેરે તે પરમાર્થને પામે, આ આત્મસ્વ
રત્નો લખ તેની કાવ

૧૦ આત્મજ્ઞાનને વિશે જેમ તે સિધ્ધિ છે, એને
પત્તાની કમ્પાથી જે રહિત થયા છે, ત્યાં
યુગ્મિત, દાં શીઠ, નમરકાર, તિરસ્કાર
ભાવપ્રત્યે જેને મમતા વર્તે છે, આવ પૂર્વે ઉત્પન્ન
થેરેલ એવ કમોના ઉદ્ભવે લીધે જેમ તે વિચર
વાચ્યાદિ ક્રિયા છે, અણની કરતા જેની વાઘી
પ્રત્યક્ષ જૂઠી પડે છે અને વર્તમાનના તાત્પર્યને
જાણે છે, તે સદ્ગુણના ઉત્તમ સમજો છે

૧૧ આત્મજ્ઞાનને પૂર્વે પામેલ મેલ એવા
જિની વાતપર જ લક્ષ રચા કરે, અને તેનો ઉપ
કાર કરે, આ જેથી પ્રત્યક્ષ આત્મભોતિનું
સમાધાન થાય એવ મદ્યુરનો મમામમ પ્રાપ્ત
થયો હોય તેમાં પરોક્ષજિનોના વચન કરતા મોટા
ઉપકાર સમાધો છે, તેમ જે ન જાણે તેને આત્મ
વિચાર ઉત્પન્ન ન થાય

૧૨ સદ્ગુણના ઉપદેશવિના જિનનું સ્વરૂપ
સમજાય નહીં, અને સમજાયવિના ઉપકાર મો

યાય ? જો સદ્ગુરુઉપદેશે જિહ્વું સ્વરૂપ મમજ્ઞે તો
મમજ્ઞનારનો આત્મા પરિણામે જિનની દશાને પામે

૧૩ જે જિનાગ્રાદિ આત્માના હોવાપણાના
તથા પરશેઠાદિના હોવાપણાનો ઉપદેશ કરવાવાળા
શાસ્ત્રો છે તેપણુ જ્યાં પ્રત્યક્ષસદ્ગુરુનો જોગ ન
હોય ત્યાં, સુપાત્ર જીવને આધારરૂપ છે, પણ સદ્ગુરુ
સમાન તે બાતિના હેઠક કહી ન શકાય

૧૪ અથવા જો સદ્ગુરુએ તે શાસ્ત્રો નિયાગ
વાની આગ દીધી હોય, તો તે શાસ્ત્રો મતાનર
એટલે કૃણધર્મને માર્ગ કંવાનો હેતુ આ બાતિ
હોડીને માન આત્માય નિયાગવા

૧૫ જીવ અનાદિ કાળથી પોતાના હૃદયપણે અને
પોતાની ધમ્મજ્ઞે આત્મો કે, એનું નામ અવગત
છે જો તે સ્વચ્છદને રોકે તો જગર તે મોક્ષને
પામે, અને એ રીતે જૂતકાળે અનત જીવ મોક્ષ
પામ્યા છે, એમ રાગ, દ્વેષ અને અમાન એમાનો
એકે દોષ જોને ત્રિને નથી એવા દોષરહિત રીત
રાગે કહ્યું છે

૧૬ પ્રત્યક્ષસદ્ગુરુના યોગથી તે અવગત રોકાય
છે, બાકી પોતાની ધમ્મજ્ઞે જીવન ધણા ઉપાય
ક્યાં છતાં ધણુધરીને તે બમણો થાય છે

૧૭ સ્વચ્છદને તથા પોતાના મતના આમદને
તજીને જે સદ્ગુરુના લક્ષે આવે તેને, પ્રત્યક્ષ કારણ
ગણીને પીતતમે 'સમક્ષિત' કહ્યું છે

૧૮ માન, અને પૂર્ણસત્કારાદિનો લોભ એ
આદિ મહાસનુ છે, તે

નાત પામે નથી, અને સર્ગના સરખા બતા
સદા પ્રવલિમાં રાય

૧૯ જે સદગુણ દિવેશથી કેલ કેવળગતી
પામ્યા, તે મદ્યુર રંગ હમરથ રતા ગેલ, રોપન
જે કેવળગતી પામ્યા છે એવા તે કેવલમયાન
હમરથ એવા પોતાના સર્વ રૂપી વૈવરગ્ય કરે

૨૦ એમ વિનયો માર્ગ થી વિને ઉપદેશો
છે એ માર્ગનો મુગદેલ એમને તેથી આત્મને રી
વિપક્ષ માય છે તે, કાર્પક સુમામ્ય એટલે મુગમ
ગોપી અથવા આગમ્ય એ નામ તે સમજે

૨૧ આ વિનયમાર્ગ કલા તેનો લાભ એટલે
તે સિખાદિની પામે દરવચની મન કરીને જે
માર્ગ જમ્બુ અનદ્યુર પોતાને વિરે સર્ગપર્ણ સ્થાપે
તો તે મદ્યુરિ ધિવ કર્મ ઉત્તર કરીને ભર
સમુદમાં બુદે

૨૨ જે મોહાર્થી જીવ દોષ તે, આ વિનયમા
ગીદિનો વિચાર સમજે, અને જે મનાર્થી દોષ તે,
તેનો આત્મા નિર્ધાર લે એટલે કાં પોતે તેથી
વિનય સિખાદિ પામે કસવે અથવા અસદ્યુરને
વિને પોતે સર્ગુરની આતિ રાખી આ વિનયમાર્ગનો
ઉપોગ્ય કરે

૨૩ જે મનાર્થી જીવ દોષ તેને આત્મગાત્રી સદા
માય નહીં એવા મનાર્થી જીવના અંગ નિષ્પદ
પાતે લક્ષણો દલા હ

૨૪ જેને માન જાણથી ત્યાગ દેખાય છે પણ
આત્મગાત્ર નથી અને ઉપદેશબુદ્ધી અતરંગ ત્યાગ

નથી, તેના ડરને સાચા ગુરુ માને, અથવા તો પોતાના કુગર્ધર્મના અમે તેના ગુરુ હોય તોપણ તેમાંજ મમત્વ રાખે

૨૫ જે જિનના દેહાદિનું વર્ણન છે, તેને જિનનું વર્ણન સમજે છે, અને માત્ર પોતાના કુગર્ધર્મના દેવ છ માટે મારાપણના કલ્પિત રાગે સમગ્ર સ્વસ્થાદિ મત્તાત્મ્ય કલ્પા કરે છે, અને તેના પોતાની કુદિને રાક્ષી રહે છે, એટલે પરમાર્થહેતુસ્વરૂપ એવું જિનનું જે અતરંગસ્વરૂપ જાણવાયોગ્ય છે તે જાણના નથી, તથા તે જાણનાનું પ્રયત્ન કરતા નથી અને માત્ર સમવસત્ત્વાદિમાત્ર જિનનું સ્વરૂપ જાણે મતાર્થમાં રહે છે

૨૬ પ્રત્યક્ષમદ્ગુરુનો આરેક યોગ મળે તો દુરા પ્રકાશિતક તેની વાણી મામળાને તેનાથી અવળા રીતે આવે, અર્થાત્ તે દિતકારી વાણીને મહત્ત્વ કરે નહીં, અને પોતે ખરેખરો દંડ સુમુક્ષુ છે એવું જાન સુખ્યપણે મેળવવાને અર્થે અમદ્ગુરુસમીપે જઈને પોતે તેનાપ્રત્યે પોતાનું વિશેષ દંડપણું જણાવે

૨૭ દેવ નારકાદિ ગતિના, 'ભાગ્યા' આદિના સ્વરૂપ મઠકિ વિશેષ પ માર્યહેતુથી કલ્પા છે, તે હેતુને જાણ્યો નથી, અને તે બ ગમળાને શ્રુતજ્ઞાન જે સમજે છે, તથા પોતાના મતના વેધનો આગ્રહ પ્રમાણમાં સુક્ષિપ્તનો હેતુ માને છે

૨૮ શ્વેતનું સ્વરૂપ શુ ? તે પણ જે જાણતો નથી, અને 'હું મનધારી છું' એવું અભિમાન ધારણ કરું છે સ્વચિત્ત પરમાર્થના ઉપદેશનો યોગ અને દેવશ્વેતમા પોતાનું માન અને પૂજાસત્કારાદિ

૩૫ એમ અનરૂપા વિચિત્રીને જે કદનાના
બોલનો રોપ છે, આજ આ આત્માવતી દાન
ગમે, પણ માનવભવિતિ મિદિરિદિની કમી ધન
સમે નહીં - એ રોપ જેના થનખા નથી

૩૬ જ્યાં કાલજ પતંગ પડ્યા છે, આ એ
મોહપદ સિવાય બીજા કંઈ પતની અભિલાષ નથી,
સ સારવ જે વેણવ પત છે, અને મ છૂંધાવવર
જો રવા છે, એવા કાલે રિા અત્મવતે
નિરાસ થાય

૩૭ જ્યાંસુધી એની જોમણા કાં જામે નહીં,
ત્યાંસુધી તેન મોહભ્રમની પ્રાપ્તિ ન થાય, અને
આત્મભાંતિરૂપ નનત દુખનો દેવ એવો અતરૂ
રોમ ન મરે

૪૦ એવી રીતે જ્યાં આવે ત્યાં સદગુણો બોધ
શામે, અર્થાત્ પરિભ્રમ પામે, અને તે બોધના
પરિભ્રમથી સુખદાયક એવી સુચિચારણા પ્રમરે

૪૧ જ્યાં સુચિચારણા પ્રમરે ત્યાં આત્મજ્ઞાન
ઉત્પન્ન થાય અને તે જાનથી મોહનો કાષ્ટ કરી
નિરાંજનપાને પામે

૪૨ જેથી તે સુચિચારણા ઉત્પન્ન થાય, અને
મોહભ્રમ મમજાઈ આવે તે જ પદરે ગુર
સિખના સવારથા કરીને અન કદ મુ

૪૩ 'આત્મા છે' તે આત્મા નિષ્ક છે ' તે
આત્મા પોતાના કર્મનો કર્તા છે ' તે કર્મનો
બોધ છે ' તેથી મોહ થાય છે, ' અને તે
ઉપાય એવો સતતર્મ છે '

૪૪ એ છ સ્થાનક અથવા છ પદ અહીં સંદેપમા કર્યા છે, અને વિચાર કરવાથી વર્તુલન પણ તે જ છે પરમાર્થ સમજવાને માટે ગ્રાનીપુરને એ છ પદો કલા છે

૪૫ દક્ષિણ આવતો નથી, તેમ જેનું કષ્ટ ૩૫ જણાવું નથી, તેમ સ્પર્શદિ બીજા અનુભવથી પણ જણાવાપડે નથી, માટે શ્વનું સ્વરૂપ નથી, અર્થાત્ શ્વ નથી

૪૬ અથવા દેહ જ છે તે, આત્મા છે, અથવા દ્વિત્વો છે તે, આત્મા છે, અથવા ત્રિત્વો છે તે, આત્મા છે, અર્થાત્ એ સૌ એકના એક દેહ રૂપે છે, માટે આત્માને જૂદો માનવો તે મિથ્યા છે, કેમકે તેને કશું જૂઠું એ ધાણ એટલે ચિન્દ્ર તથા

૪૭ અને જો આત્મા હોય તો તે જણાય શા માટે નહીં? જો ધ, પદ, આદિ પદાર્થો છે તો જેમ જણાય છે, તેમ આત્મા હોય તો શા માટે ન જણાય?

૪૮ માટે આત્મા છે નહીં, અને આત્મા નથી એટલે તેના મોક્ષ ॥ અર્થે ઉપાય કરવા તે ફોબ છે, એ માત્ર અતરૂની યજ્ઞનો કર્મ પણ મદુપાય મમળવો એટલે સમાધાન હોય તો કહો

૪૯ દેહાધ્યાસથી એટલે અનાદિકાજથી અગાનને લીધે દેહનો પરિગ્રહ છે તેથી, આત્મા દેહ જેવો અર્થાત્ તને દેહ બામ્બો છે, પણ આત્મા અને દેહ બન્ને જૂદા છે, કેમકે એ જૂઠું જૂઠું સમજાવે પ્રગ્ બાનમા આવે છે

૩૫ એમ અતરૂમાં વિગાળીને જે મદ્યુરના
ચોખા માપ કરે, માત્ર એક આત્મામની ૧૦૦
રાખે પણ માનવુલલિકા મિલિરિલિની દમી કરે ।
રાખે નહીં, એ ચોખ જેના મનમાં નથી

૩૬ જ્યાં કાચા પાનમાં પાણી છે, માત્ર એક
મોણપર સિંચાવ જોઈ; મધ્ય પાનની અભિગ્રાહ નથી,
મ સારપર જેને વસાવે વાત છે, અને પ્રાણીમાનવર
જેને દયા છે, એવા છત્રને વિશે આત્મામનો
નિવાસ થાય

૩૭ જ્યાં પાણી એવી જોગદારી છત્ર પામે નહીં,
ત્યાં પાણી તે જોગદારી પ્રાપ્તિ ન થાય, અને
આત્મામતિરેખ અનત દુખનો દેવુ એવા અતરૂ
ચોખ ન મરે

૪૦ એવી દયા જ્યાં આવે ત્યાં મદ્યુરનો બોધ
ગોમે, અષાઢ પરિજ્ઞાન પામે, જો તે બોધના
પરિજ્ઞાનની સુખદામક એવી સુવિચારદયા પ્રમટે

૪૧ જ્યાં સુવિચારદયા પ્રમટે સા, આત્માજ્ઞાન
ઉત્પન્ન થાય, અને તે જ્ઞાનથી મોક્ષનો ક્ષય કરી
નિર્વાણપદને પામે

૪૨ જેથી તે સુવિચારદયા ઉત્પન્ન થાય, અને
મોક્ષમાર્ગ મમજવામાં આવે તે, છ પદરૂપે ગુરુ
શિષ્યના સંવાદથી કરીને બહા કહું મુ

૪૩ 'આત્મા છે' તે આત્મા નિત્ય
આત્મા પોતાના કર્મનો કર્ણ છે,
બોધા છે ' તેથી મોક્ષ થાય છે,
'મોક્ષનો ઉપાય એવો મત્તધર્મ છે'

૫૪ જામત, સ્વપ્ન, અને નિદ્રા એ અવસ્થામાં પર્ત્તો છતાં તે તે અવસ્થાઓથી જૂદો ને રહ્યા કરે છે, અને તે તે અવસ્થા વ્યતીત થયે પણ જેતું હોવાપણ છે, અને તે તે અવસ્થાને જે જાણે છે, એવો પ્રગટસ્વરૂપ ચૈતન્યમય છે, અર્થાત્ જાણ્યા જ કરે છે એવો જેનો સ્વભાવ પ્રગટ છે, અને એ તેની નિશાની સદાય વર્તે છે, કોઈ દિવસ તે નિશાનીનો જન્મ થતો નથી

૫૫ ધટ, પટ આદિને તું પોતે જાણે છે, 'તે છે' એમ તું માને છે, અને જે તે ધટ, પટ આદિનો જાણનાર છે તેને માનતો નથી, એ જ્ઞાન તે કેવું કહેવું ?

૫૬ દુબળ દેહને વિષે પરમ બુદ્ધિ જોવામાં આવે છે, અને સ્થૂન દેહને વિષે યોડી બુદ્ધિ જોવામાં આવે છે, જો દેહ જ આત્મા હોય તો એવો વિકલ્પ એટલે વિરોધ થવાનો વખત ન આવે

૫૭ કોઈ કાળે જેમા જાણનાનો સ્વભાવ નથી તે જડ, અને સદાય જાણનાના સ્વભાવવાન છે, તે ચેતન, એવો બેયનો કેવળ જૂદો સ્વભાવ છે, અને તે કોઈ પણ પ્રકારે એકપણ પામનાયોગ્ય નથી ત્રણે કાળ જડ જડ બાવે અને ચેતન ચેતન બાવે રહે એવો બેયનો જૂદો જૂદો દૈતભાવ પ્રસિદ્ધ જ અનુભવાય છે

૫૮ આત્માની શક્તિ આત્મા આપે પોતે કરે છે જે શક્તિનો કરનાર છે, તે જ આત્મા છે તે જાણતો નથી, એ માપ ન થઈ શકે એવું આગમ્ય છે

૫૦ અનાલિંગ ગણ અદ્વતી તરીકે દેદના પરિ
મયથી દેદ ન આત્મા બાસે છે, અથવા દેદ
તેવો આત્મા બાસે છે પણ તેમ તરવાર ને
મ્યાન, મ્યાનરૂપ સામગ્રી હતા જ-ને જૂદા જૂદા
છે, તેમ આત્મા અને દેદ જ-ને જૂદા જૂદા છે

૫૧ તે આત્મા હિં જોડે આત્મથી સ્વામી
દેખાય ? હમકે જાતો તેનો તે જોવા છે સ્વયં
શક્તિ રૂપને જે જાણે છે, અને સર્વને જાણ
કરના કરના કોઈ પણ વાકે તેનો જાણ કરી
કાઠાતો નથી એવો જાણ જે અનુભવ રહે છે તે,
છત્તું સ્વયં છે

૫૨ હૃદયે દિવથી સાંભળુ તે તે હૃદયે જાણે
છે, પણ મહુ-હૃદય તેને જાણતી નથી, અને
મહુ-હૃદયે હૃદય તે હૃદય જાણતી નથી
અર્થાત્ મિત્ર મિત્ર હૃદયે પોતપોતાના વિષય જાણ
છે પણ જીજ્ઞ હૃદયોના પોતપોતાના વિષય જાણ
છે પણ જીજ્ઞ હૃદયોના વિષય જાણ નથી, અને
આત્માને તે પામે હૃદયના વિષય જાણ છે અર્થાત્
જે તે પામે હૃદયોના મદબુ કરેલા વિષયને જાણે
છે તેમ, ' આત્મા ' છે, અને આત્માવિના એકે
હૃદય એકે વિષયને મદબુ કરે એમ કરી તે પણ
હિંચારથી કરી છે

૫૩ દેદ તેને જાણતો નથી હૃદયે તેને જાણતી
નથી અને આસેત્ત્વમરૂપ પ્રાણ પણ તેને જાણતો
નથી તે સૌ એક આત્માની મતા પામીને પ્રવર્તે છે
તદાં તો જડપણે પાયા રહે છે, એમ જાણ

૫૪ જાગૃત, સ્વપ્ન, અને નિદ્રા એ અવસ્થામાં વર્તેલા છે. તે તે અવસ્થાઓથી જૂદો જે રહ્યા કરે છે, અને તે તે અવસ્થા બાહ્ય થયે પણ જેનું હોવાપણું છે, અને તે તે અવસ્થાને જે જાણે છે, એવો પ્રગટસ્વરૂપ ચૈતન્યમય છે, અર્થાત્ જાણના કરે છે એવો જેનો સ્વભાવ પ્રગટ છે, અને એ તેની નિશાની સમય વર્તે છે, કોઈ દિવસ તે નિશાનીનો ભગ થતો નથી.

૫૫ ધટ, પટ આદિને તું પોતે જાણે છે, 'તે છે' એમ તું માને છે, અને જે તે ધટ, પટ આદિનો જાણનાર છે તેને માનતો નથી, એ જ્ઞાન તે કેવું કરેલું ?

૫૬ દુષળ દેહને વિષે પરમ શુદ્ધિ જોવામાં આવે છે, અને ગ્ધૂન દેહને વિષે થોડી શુદ્ધિ જોવામાં આવે છે, જો દેહ જ આત્મા હોય તો એવો વિકલ્પ એટલે વિશેષ થવાનો વખત ન આવે.

૫૭ કોઈ કાળે જેમાં જાણનાનો સ્વભાવ નથી તે જડ, અને સતત જાણનાનો સ્વભાવવાન છે, તે ચૈતન્ય, એવો જોયતો કેવળ જૂદો સ્વભાવ છે, અને તે કોઈ પણ પ્રકારે એકપક્ષ પામવાયોગ્ય નથી. ત્રણે કાળ જડ જડ બાવે, અને ચૈતન્ય ચૈતન્ય બાવે રહે એવો જોયતો જૂદો જૂદો દૈત્યભાવ પ્રમિદ્ધ જ અનુભવાય છે.

૫૮ આત્માની ચક્ર આત્મા આવે પોતે કરે છે જે ચક્રનો કરનાર છે, તે જ આત્મા છે તે જાણતો નથી, એ માપ ન થઈ શકે એવું આશ્ચર્ય છે.

૭૨ અથવા એમ નહીં, તો આ ॥ મુગ અસ્તમ છે, અને અત્યારે મુખવાળા પ્રાણિ કર્મનો ભય કરે છે, તેમ નહીં, તે એવને કર્મ કરવાની પ્રેરણા ઉપર કરે છે, તેથી ઉપર-જારૂં દોવાથી એવ તે કર્મથી 'અભય' છે

૭૩ મારે એવ કાંઈ રીતે કર્મનો કર્તા થઈ શકતો નથી, અને મોક્ષનો દર્શન કરવાનો કાંઈ દેવ બહુતો નથી ॥ એવને કર્મનું કર્તાપણ નથી અને જો કર્તાપણ દોષ તો કાંઈ રીતે તે તેના સ્વભાવ મર્યાદાઓ નથી

૭૪ ચેતન એટલે આત્માની પ્રેરણારૂપ પ્રવૃત્તિ ન દોષ, તો કર્મને કોણ મદદ કરે ? જડનો સ્વભાવ પ્રેરણા નથી જડ અને ચેતન બેવચાં ધર્મ વિચારી શુભો

૭૫ આત્મા જો કર્મ કરતો નથી, તો શતા નથી; તેથી સર્જન સ્વભાવે એટલે અનાયાસે થાય એમ કરેડું બદલું નથી, તેમ જ તે એવનો ધર્મ પણ નથી એકે સ્વભાવનો નાશ થાય નહીં, અને આત્મા ન કરે તો કર્મ થાય નહીં, એટલે જો ભાવ રજા શકે છે, મારે તે આત્માનો સ્વભાવિક ધર્મ નહીં

૭૬ કેવળ જો અસમ દોષ, અર્થાત્ ક્યારે પણ તેને કર્મનું કરવાપણું ન દોષ, તો તને પોતાને તે આત્મા પ્રથમથી કેમ ન બાસન ? પરમાર્થથી તે આત્મા અસમ છે, પણ તે તો ત્યારે સ્વપદ્મ બાન થાય ત્યારે થાય

૭૭ જમતો અથવા જીવોના કર્મોના કષ્ટિર
કર્તા કોઈ છે નહીં, શુદ્ધ આત્મસ્વભાવ જોતો થયો
છે તે કષ્ટિર છે, અને તેને જે પ્રેરક જોડે કર્મ-
કર્તા ગણીએ તો તેને દોષનો પ્રભાવ થયો ગણવો
જોઈએ, મારે કષ્ટિની પ્રેરણા જરૂરના કર્મ કરવામાં
પણ કહેવાય નહીં

૭૮. આત્મા જો પોતાના શુદ્ધ ચૈતન્યદિ સ્વ
ભાવમાં વર્તે તો તે પોતાના તે જ સ્વભાવનો
કર્તા છે, અર્થાત્ તે જ સ્વરૂપમાં પરિણમિત છે,
અને તે શુદ્ધ ચૈતન્યદિ સ્વભાવના જ્ઞાનમાં વર્તે તો
ન હોય ત્યારે કર્મભાવનો કર્તા છે

૭૯. જીવને કર્મનો કર્તા કહીએ તોપણ તે
કર્મનો ભોગ્યા જીવ નહીં હરે, કેમકે જડ એવા
કર્મ શું સમજે કે તે કશું દેવામાં પરિણામી થાય ?
અર્થાત્ કશામાં થાય ?

૮૦. કશામાં કષ્ટિર ગણીએ તો ભોક્તાપણું
લાઈ જાય, અર્થાત્ જીવને કષ્ટિર કર્મ ભોગવાને
તેથી જીવ કર્મનો ભોક્તા સિદ્ધ થાય, પણ પરને
જોડેના આદિ પ્રવૃત્તિવાળા કષ્ટિર ગણીએ તો તેનું
કષ્ટિરપણું જ કહેવું નથી, એમ પણ પાછો વિરોધ
જાણે છે

૮૧. તેનો કશામાં કષ્ટિર સિદ્ધ થાય તો, જોડે
જમતો નિષ્ક્રમ પણ કોઈ રહે નહીં, અને શુભા
શુભ કર્મ ભોગવવામાં કોઈ ધ્યાનક પણ હરે નહીં,
એવું જીવને કર્મનું ભોક્તૃત્વ ક્યા રહ્યું ?

૮૭ જાતકમાં જન્મે પેતની જાતિ છે, પારે તે ચેતનાય છે, આ તે જાતિને અનુવાધે થઈ જન્મીને સુગમજ્ઞાન થાય છે, તેથી ૮૮ જિવા દ્યુષ્કર્મની રાજા તે યદજ્ઞ કરે છે

૮૭ એર જો અમૃત પેતે જન્મી નથી કે અમરે આ જીવી રા આપતુ છે, તેપણ તે જન્મ આવે છે, તેને તે રજ થાય છે એમ શુભાશુભ કર્મ આ જીવો આ રજ આપતુ છે એમ જન્મીને નથી તેપણ મરણ કરનાર જીવ, જે અમરતા પશિભાગી રીતે રા પામે છે

૮૮ એક રજ છે, અને એક શુભ છે, જે જાતિ સન્ધ્યા ને ૧૫૬૫ ૧૫૫૫, ૩૧૫૫, ૬૩૫૫ એમ ધનુ વિચિત્રપણું છે અને એવો ને મેદ રહે છે-તે મરને સમ્પન્નતા નથી-ને જ શુભાશુભ કર્મનું બોલાવણું છે, એમ સિદ્ધ કરે છે, કેમકે કાન્તરિના કાવળી કૃપાતિ થતી નથી

૮૯ રજાત્યાધિગની એમા કઈ જરૂર નથી એર જને અમૃતની ગીતે શુભાશુભ કર્મ સ્વભાવે રજ રેતા જેમ નિરત થાય છે પરિજીમે છે આ નિ સત્વ થોગી એર અને અમૃત રજ રેતાં જેમ નિરત થાય છે, તેમ શુભાશુભ કર્મો બોમવવાથી તે નિ-સત્વ થાય છે

૯૦ ઉત્કૃષ્ટ શુભ અધિવસાય તે ઉત્કૃષ્ટ શુભ ગતિ છે અને ઉત્કૃષ્ટ અશુભ અધિવસાય તે ઉત્કૃષ્ટ અશુભગતિ છે શુભાશુભ અધિવસાય મિત્રગતિ છે અને તે જીવરિજામ તે જ મુખ્યપણે તો ગતિ છે

તથાપિ ઉત્કૃષ્ટ શુભ દ્રવ્યનું કૃત્રિમમન ઉત્કૃષ્ટ અનુભવ
 દ્રવ્યનું અપ્રીયમન, શુભાશુભની મધ્યસ્થિતિ, એન
 દ્રવ્યનો વિશેષ સ્વભાવ છે અને તે આપિ તેનુપા
 તે તે ભોખ્યાનાક દોષાયે ન્ય છે દે શિવ ।
 ૪૬ એનનના સ્વભાવ પ્રયોગાદિ મુક્તિપદ પત્રે અત્રે
 ધણો વિચાર સમાય છે, માટે આ વાત મનુષ્ય છે
 તે પશુ તેને આવ સંયોજમાં દરી છે ।

૮૭ કર્તા, ભોક્તા જીવ હો પશુ તેથી તેનો
 મોક્ષ થવાયોમ નથી, કેમકે અનતમ ન થયો તેપશુ
 કર્મ કરવાથી ને । દંતુ અને વિશે વર્તમાન ન છે

૮૮ શુભ કર્મ કરે તો તેથી દેવાદિ નિર્મા તેનું
 શુભ ફળ ભોમને, અને અશુભ કર્મ કરે તો નગ્નદિ
 ગતિને વિશે તેનું અશુભ ફળ ભોમને, પશુ જીવ
 કર્મદિન દોષ સ્વરે દોષ નહી

૮૯ જેમ શુભાશુભ કર્મપત્ર તે જીવના કારણથી
 તે થતા જણ્યા, અને તેથી તેનું ભોક્તાપશુ જાણ્યું
 તેમ નહીં કરવાથી અથવા તે કર્મનિયતિ કરવાથી
 તે નિયતિ પશુ થવાયો ન હો માટે તે નિયતિનું
 પશુ સ્વભાવ છે, અર્થાત્ જેમ તે શુભાશુભ કર્મ
 જાણ જતા નથી, તેમ તેની નિયતિ પશુ અજ્ઞ
 જવાયોમ નથી, માટે તે નિયતિપ મોન છે એમ
 હો વિચાર્યું । તું વિચાર

૯૦ કર્મસંદિન અનતમન વીત્યો તે તે શુભ
 શુભ કર્મસંદેની જીવનીઆસક્તિને લીધે વીત્યો, પશુ
 તેના પદ હામીન થવાથી તે કર્મફળ હેતુ, અને
 તેથી મોક્ષસ્વભાવ પ્રગ

૯૧ દેખાડિ સુયોગને અનુક્રમે વિરોધ તો થવા
કરે છે, પણ તે જાણે નદણુ ન થાય તે રીતે
નિયમ કરવામાં આવે, તો સિદ્ધિ અર્થ મેળવવામાં
આવે, અને શાંતિપદે આનંદ આત્માનંદ ભોજનવાન

૯૨ મોક્ષપદ કદાપિ દેવ તેજસુ તે પ્રાપ્ત
થયનો માર્ગ અવિરોધ એટલે સ્વાતંત્ર્ય પ્રતીત થાય
એવો ઉપાય જણાતો નથી, કેનકે જનતા દાગળી
કર્મો છે, તે આપ અસપ્તમુખવાળા મનુષ્યોદયી
કેમ હેમાં જાય ?

૯૩ અથવા કદાપિ મનુષ્યોદના અસપ્તમુખ
વગેરેની સહા છોડી રહ્યો, તેજસુ મન અને દર્શન
ધર્મા છે અને તે મોક્ષના અનોખા ઉપાયો કહે છે,
અર્થાત્ માર્ગ કઈ કહે છે, અને દોષ કઈ કહે છે,
તેમાં કોયે મન સાચી એ વિવેક જની સો એવો નથી

૯૪ બ્રાહ્મજ્ઞાતિ કઈ જાતિમાં મોક્ષ છે, અથવા
ક્યા વેવમાં મોક્ષ છે, એનો નિમય પણ ન જની
સકે એવો છે, કેમકે તેણે ધર્મા બેટો છે, અને
એ દોષે પણ મોક્ષનો ઉપાય પ્રાપ્ત થવાયોગ્ય
દેખાતો નથી.

૯૫ તેથી એમ જણાય છે કે, મોક્ષનો ઉપાય
પ્રાપ્ત માર્ગ સકે એવું નથી અને અપરિણીત સ્વરૂપ
જાણવાથી પણ સુ ઉપકાર થાય ? અર્થાત્ જે પદને
અર્થે જાણના જોઈએ તે પદનો ઉપાય પ્રાપ્ત થવો
અસમ્ય દેખાય છે

૯૬ આપે પાંચે ઉપર કહ્યા તેથી સર્વાંગ
એટલે જાણી રીતે આરી સમગ્ર સમ્પ્રધાન થયું છે

૧૪૯ જેને દેવગણ સમુદાય તે સદ્ભાષીને
દેવગણ નામ આપ્યું છે તે વાત સમજ
કે તે દેવગણ સમુદાયની વાતેથી મોખાવની
મિલકતુ ધીમણું દેવે છે

૧૫ જે દેવગણી નામ આપ્યું તે વિષે પ્રત
જે, કે દેવગણ સમુદાયની વાત એ જ :
જે મુખ્ય પ્રતિષ્ઠિ થયે, અને 'થયે' ૨
કામ એ મે દેવગણ સમુદાયને કહ્યું છે તે જ
દેવગણી જેમ નિગત થઈ છે તેને પ્રતિષ્ઠિ
મુખ્ય પ્રતિષ્ઠિ નથી એમ દર્શાવવા, તે
મિલકતુ મિલકતુ મિલકતુ અવશ્ય તે
જે દેવગણી જેમ નિગત થઈ (તે વચન
જે જે મુખ્ય પ્રતિષ્ઠિ વચનને આશય છે

૧૬ જેને દેવગણી નામ આપ્યું તે વિષે પ્રત
જે, કે દેવગણ સમુદાયની વાત એ જ :
જે મુખ્ય પ્રતિષ્ઠિ થયે, અને 'થયે' ૨
કામ એ મે દેવગણ સમુદાયને કહ્યું છે તે જ
દેવગણી જેમ નિગત થઈ છે તેને પ્રતિષ્ઠિ
મુખ્ય પ્રતિષ્ઠિ નથી એમ દર્શાવવા, તે
મિલકતુ મિલકતુ મિલકતુ અવશ્ય તે
જે દેવગણી જેમ નિગત થઈ (તે વચન
જે જે મુખ્ય પ્રતિષ્ઠિ વચનને આશય છે

૧૭ જેને દેવગણી નામ આપ્યું તે વિષે પ્રત
જે, કે દેવગણ સમુદાયની વાત એ જ :
જે મુખ્ય પ્રતિષ્ઠિ થયે, અને 'થયે' ૨
કામ એ મે દેવગણ સમુદાયને કહ્યું છે તે જ
દેવગણી જેમ નિગત થઈ છે તેને પ્રતિષ્ઠિ
મુખ્ય પ્રતિષ્ઠિ નથી એમ દર્શાવવા, તે
મિલકતુ મિલકતુ મિલકતુ અવશ્ય તે
જે દેવગણી જેમ નિગત થઈ (તે વચન
જે જે મુખ્ય પ્રતિષ્ઠિ વચનને આશય છે

૧૦૧ 'સત્' એટલે 'અતિનાયી,' અને 'વૈત-
ન્યમમ' એટલે 'મર્મમાત્રને પ્રકાશવારૂપ સ્વભાવમય
'અન્વ સર્વ વિભાવ અને દલાદિ સંધોમના આશ્રય
સંધી રહિત એવો,' 'કૃત્ય' એટલે 'સુદ આત્મા'
પામિયે તેમ પ્રવર્ત્યાં તે મોક્ષમાર્ગ છે

૧૦૨ કર્મ અનત પ્રકારના છે, પણ તેના
મુખ્ય જ્ઞાનાવરણાદિ આઠ પ્રકાર થાય છે તેના
પશુ મુખ્ય મોહનીવક્રમ છે તે મોહનીવક્રમે દણુર
તેનો પાઠ કરું છું

૧૦૩ તે મોહનીવ કર્મ બે ભેદ છે-એક 'દર્શ-
નમોહનીવ' એટલે 'પરમાર્થને વિશે અપરમથ્યગુણિ
અને અપરમાર્થના વિશે પરમાર્થગુણિરૂપ બીજા
'ચારિત્રમોહનીવ' તથાપર પરમાર્થને પરમાર્થ
જાણીને આત્મસ્વભાવમાં જે સ્થિતિ થાય, તે
સ્થિરતાને સમજાવે એવા પૂર્વમર્યાદાગ્રૂપ કલ્પ અને
નોકાપાય' તે ચારિત્રમોહનીવ દર્શનમોહનીવને
આત્મજોષ અને ચારિત્રમોહનીવને વીતરાજમાર છે
નાથ કરે છે આમ તેના અચૂક ઉપાય છે, કેમકે
મિથ્યાજોષ તે દર્શનમોહનીવ છે તેનો પ્રતિપક્ષ
સત્યાત્મજોષ છે અને ચારિત્રમોહનીવ મગ્ધિક
પરિણામરૂપ છે, તેનો પ્રતિપક્ષ વીતરાજમાર છે
એટલે અપકાર જેમ પ્રકાશ લવાયી નાથ પામે
છે-તે તેનો અચૂક ઉપાય છે-તેમ જોષ અને
વીતરાજના દર્શનમોહનીવ અને ચારિત્રમોહનીવરૂપ
અપકાર યગવામાં પ્રકાશસ્વરૂપ છે આટે તે તેનો
અચૂક ઉપાય છે

૧૦૪ ક્રોધાદિ ભાવથી કર્મજન્ય થાય છે, અને
ક્ષમાદિક ભાવથી તે દહાય છે, અર્થાત્ ક્ષમા
રાખવાથી ક્રોધ રોગી શકાય છે, સરજતાથી માયા
રોગી શકાય છે, સતોષથી લોભ રોગી શકાય છે,
એમ રતિ અરતિ આદિના પ્રતિપક્ષથી તે તે દોષો
રોગી શકાય છે, તે જ કર્મજન્યનો નિરોધ છે,
અને તે જ તેની નિશ્ચિતિ છે વળી સર્વને આ
વાતનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ છે, અથવા સર્વને પ્રત્યક્ષ
અનુભવ થઈ શકે એવું છે ક્રોધાદિ રોગ્યાં રોગાય
છે, અને જે કર્મજન્યને રોકે છે, તે અકર્મદશાનો
માર્ગ છે એ માર્ગ પરલોકે નહીં, પણ અત્રે અનુ
ભવમા આવે છે, તો એમા સદેહ શો કરવો ?

૧૦૫ આ મારો મત છે, માટે મારે વળગી
જ રહેવું, અથવા આ મારું દર્શન છે, માટે ગમે
તેમ મારે તે સિદ્ધ કરવું એવો આગ્રહ અથવા
એવા વિકલ્પને છોડીને આ જે માર્ગ કહ્યો છે, તે
માધ્યમે, તેના અત્ય જન્મ જાણના અહીં ‘જન્મ’
શબ્દ બહુવચનમા વાપર્યો છે, તે એટલું જ દર્શા
વવાને કે, કંવચિત્ તે સાધન અધૂરા રહ્યા તેથી,
અથવા જન્ય, કે મધ્યમ પરિણામની ધારાથી
આરાધન થયા હોય તેની, સર્વ કર્મ ક્ષાય થઈ ન
શકવાથી ખીજે જન્મ થવાનો સંભવ છે, પણ
તે બહુ નહીં, બહુ જ અલ્પ “સમકિત આવ્યા
પછી જો વમે નહીં, તો ધણામા ધણા પદ્મ ભવ
યાવ, એમ જિને કહ્યું છે,” અને “જે ઉત્કૃષ્ટપણે
આરાધે તેનો તે ભવે પણ મોક્ષ થાય,” અત્રે તે
વાનનો વિરોધ નથી

૧૦૬ તે ગિમ્મ : તે ૭ પદનાં ૭ પ્રશ્નો વિચાર
 કરી ૫૭૫ છે, અને તે પદની સંયમતામાં મોક્ષ
 માર્ગ છે, એમ નિષ્કર્ષ કરે. અર્થાત્ એમાં ૬૫
 ૫૭૫ ૫૮ એકતિ, કે અવિચારથી ઉપાધ્ય મોક્ષ
 માર્ગ સિદ્ધ થયો નથી

૧૦૭ જે મોક્ષનો માર્ગ ક્ષેત્ર તે દોષ તો
 મને તે જાતિ કે વેદથી મોક્ષ થાય, એમ કંઈ
 જોઈ નથી જે સાધે તે મુક્તિપદ પામે અને તે
 મોક્ષમાં ૫૭૫ જીવત કયા પ્રકારનો ઉચ્ચનીયત્વાદિ
 જોઈ નથી અથવા આ વચન કર્યાં તેમાં જીવને
 કંઈ જોઈ એટલે ફેર નથી

૧૦૮ કોપારિ ઉપાધ્ય જેના પાતંગ પડ્યા છે
 માત્ર આત્માને વિશે મોક્ષ થવા વિચાર જીવ કોઈ
 કંઈ નથી, અને સંસારના ભોગ્યત્વે ઉદાસીનતા
 વર્તે છે તેમ જ પ્રાણીપર અતર્થી રજા વર્તે છે,
 તે જીવને મોક્ષમાર્ગનો ગિમ્મ કહીએ. અર્થાત્ તે
 માર્ગ પામવાયોગ્ય કહીએ

૧૦૯ તે ગિમ્મ જીવને જે સદ્ગુણો ઉપરોક્ત
 પ્રાપ્ત થાય તો તે મમકિતો પામે, અને અતર્થી
 શોધમાં વર્તે

૧૧૦ મત અને સનનો આશ્રય ખરી ર્થ
 જે સદ્ગુણને લઈ વર્તે તે શુદ્ધ સમકિતને પામે,
 કે જેમાં જોઈ તથા પદ નથી

૧૧૧ આત્મસ્વભાવનો જમાં અનુભવ, લક્ષ,
 અને પ્રતીત વર્તે છે, તથા શક્તિ આત્માના સ્વભા
 વમાં વહે છે, ત્યાં પરમાય મમકિત છે

૧૧૨ તે સમક્ષિત વધતી જતી ધારાથી હાસ્ય
શોભદિ જે કઈ આત્માને વિષે મિથ્યાભાસ ભાસ્યા
જી તેને ટાળે, અને સ્વભાન સમાધિરૂપ ચારિત્રનો
ઉત્પ થાય, જેથી સર્વ રાગદ્વેષના ક્ષયરૂપ વીતરા
ગપદમા સ્થિતિ થાય

૧૧૩ સર્વ આભાસરહિત આત્મસ્વભાવનું જ્યા
અખડ એટલે ક્યારે પણ અડિત ન થાય, મદ
ન થાય, નાશ ન પામે એવું જ્ઞાન વર્તે તેને કેવ
જ્ઞાન કહીએ છીએ જે કેવળજ્ઞાન પામ્યાથી
ઉત્કૃષ્ટ જીવ મુક્તદશાગ્રુપ નિર્વાણ, દેહ છતા જ
અત્રે અનુભવાય છે

૧૧૪ કરોડો વર્ષનું સ્વપ્ન હોય તોપણ જન્યત
થતા તરત તે સમાપ્ત છે, તેમ અનાત્મિનો વિભાવ
છે તે આત્મજ્ઞાન થતા દૂર થાય છે

૧૧૫. હે સિધ્ધ ! દેહમાં જે આત્મતા મનાઈ
છે, અને તેને લીધે સ્ત્રી પુત્રાદિ સર્વમાં અદમ્ય
તપશ્ચ વર્તે છે, તે આત્મતા જો આત્મામાં જ
મનાય, અને તે દેહાધ્યાય એટલે દેહમાં આત્મચુદ્ધિ
તથા આત્મામાં દેહચુદ્ધિ છે તે જુદે, તો તું કર્મનો
કર્તા પણ નથી, અને બોક્તા પણ નથી, અને
જો જ કર્મનો મર્મ છે

૧૧૬ એ જ ધર્મથી મોક્ષ છે, અને તું જ
મોક્ષસ્વરૂપ છો, અર્થાત્ શુદ્ધ આત્મપદ એ જ
મોક્ષ છે તું અર્નત જ્ઞાન દર્શન તથા અવ્યાજાધ
સુખસ્વરૂપ છો

જેને મૂલને કોઈ મેલ નથી, સદા જેલ મેલ
 ૧૨ કાલ અથવા નિહાલ દેલ નથી, કદા
 અદ્ય કાલસા સમન મિલે તે ૫ ૧૫ નથી
 અને રિયાસ તથા નિર્મિત મલ જેલ ૧૦ લે
 મોંપ નથી.

૧૩૦, જે પામલેને દુલ્લહ રો તે હમ
 પુલલે કો, અને અરિષ્ટિ આરિતુ તપ કારે
 આમલેને કો નહી

૧૩૧ આપા અપ ઓ, અપન છે, કિ
 ઓ, એવી નિમવમુખ ચાલી નમરો કપન
 તનલોમે મ નથી ૧૫ તથા ૧ નિમવ લપ
 સખી અપન કીને નિમવસ્થા પ્રામ કલ

૧૩૨ અને એકાને નિમવનવ કો નથી,
 અથવા એકાને અવલનવ કો નથી એવ અ
 અથ જેમ કો તેમ સ્થે રહો છે

૧૩૩ મ છે, મની કપના છે તે સદ્ય
 દાર નથી ૧૫ આપાના સસમુમા કી તે
 દાર અને એકાપમા જિલાયના સસમુ આદિ
 કો તે સદ્યવલ છે જે અને તે સસેપમા
 કદલ છે પોતાના રપપનુ બન નથી, અર્થાત
 જેમ દેલ અનુભવમાં આવે છે તેવો આપાનો
 અનુભવ કયે નથી દેશમાસ વર્ત છે અને જે
 દેશમાદિ સમન પામવાનિ નિમવ પે.કામાં કરે
 છે તે નિમવસારથ નથી

૧૩૪ જાતમામાં જે કાનીપુષો વર્ષ મથા
 છે, વર્તમાનામા જે છે અને અનિષ્કામાં

થગે, તેને કોઈને માર્ગનો ભેદ નથી, અર્થાત્ પગ-
માર્ગે તે માનો એક માર્ગ છે અને પ્રાપ્ત કરવા
યોગ્ય વ્યવહાર પણ તે જ પરમાર્થમાધકરપે દેશ
દાળાદિને લીધે ભેદ કલો લેખ છતાં એક જ
ઉત્પન્ન કરનાર હોવાથી તેમા પણ પરમાર્થ
ભેદ નથી

૧૩૫ સર્વ જીવને વિષે સિદ્ધ મમાન સત્તા છે,
પણ તે તો જે સમજે તેને પ્રગટ થાય, તે પ્રગટ
થવામા મહશુરની આગાવી પ્રવર્તવું, તથા મહશુરએ
ઉપદેશોથી એવી જિનદશાનો વિચાર કરવો તે બેય
નિમિત્ત કારણ છે

૧૩૬ સદ્શુશ્રદ્ધા આદિ તે આત્મસાધનના
નિમિત્ત કારણ છે, અને આત્માના જ્ઞાન દશનાદિ
ઉપાદાન કારણ છે, એમ નાસ્ત્રના કલ્પ છે, તેવી
ઉપાલનનું નામ લઈ જે કોઈ તે નિમિત્તને તજરો
તે સિદ્ધપણને નહીં પામે, અને વ્યતિમા વત્સા
કરશે, કેમકે સાચા નિમિત્તના નિષેધાય તે ઉપાદા
નની વ્યાખ્યા શાસ્ત્રમા કહી નથી, પણ ઉપાલન
અન્યત્ર શખવાથી તાઝ સાચા નિમિત્ત મળ્યા
છતાં કામ નહીં થાય, માટે સાચાનિમિત્ત મળ્યે તે
નિમિત્તને અવલખીને ઉપાલન મન્યુષ્ય કરવું, અને
પુરુષાર્થરહિત ન થવું એનો શાસ્ત્રમરે કહેલી તે
વ્યાખ્યાનો પરમાર્થ છે

૧૩૭ સુખથી નિશ્ચયમુખ્ય વચનો કહે છે, પણ
અતરૂથી પોતાને જ મોહ છૂટ્યો નથી, એના
પામર પ્રાણી માત્ર જ્ઞાની કહેવરાવવાની
સાચા જ્ઞાનીપુરુષનો દોહ કરે છે

કરોડે માણે ૧૬૬ ટેક નથી, મર્યાદિત નેક
 ૧૬૬ કયા અવર નિયમ રેક નથી મર્યાદા
 મર્યાદાને માનવ મર્યાદા મર્યાદા ૧૬૬ નથી
 અને વિચાર નથી વિચિત્રતાને જે ૧૬૬ લેવું
 મર્યાદા નથી

૧૩૦. જે પાશ્વર્યને મર્યાદા રેક તે મર્યાદા
 પાશ્વર્ય રેક, અને મર્યાદાને મર્યાદા નથી
 મર્યાદાને જે રેક નથી

૧૩૧ માણે અવર છે, અવર છે, નિયમ
 જે જે નિયમનુસાર રેક કુશળને મર્યાદા
 નથી પાશ્વર્ય નથી, પણ નથી નિયમ મર્યાદા
 રાખી માણે કરી નિયમનુસાર માણે મર્યાદા

૧૩૨ અને એક નિયમનુસાર રેક નથી,
 અવર એક નિયમનુસાર રેક નથી, જેમ નથી
 નથી જેમ જે તેમ માણે રેક છે

૧૩૩ મર્યાદા મર્યાદા મર્યાદા છે તે મર્યાદા
 દાર નથી પણ મર્યાદાને મર્યાદા રેક તે
 રેક અને મર્યાદાને મર્યાદા મર્યાદા મર્યાદા
 રેક તે મર્યાદાને મર્યાદા છે જે અને તે મર્યાદાને
 રેક છે મર્યાદાને મર્યાદાને મર્યાદા નથી, અવર
 જેમ રેક મર્યાદાને મર્યાદા છે તેને મર્યાદાને
 મર્યાદા મર્યાદા નથી, મર્યાદાને મર્યાદા છે, અને જે
 મર્યાદાને મર્યાદા મર્યાદાને મર્યાદા મર્યાદાને
 છે તે મર્યાદાને મર્યાદા નથી

૧૩૪ મર્યાદાને મર્યાદાને મર્યાદાને મર્યાદા
 છે, મર્યાદાને મર્યાદાને મર્યાદાને મર્યાદા
 છે, અને મર્યાદાને મર્યાદાને મર્યાદાને મર્યાદા

अंतिम.

૧૩૮, દવા, શાંતિ, મનન, મન મન, ત્યાગ
અને રેતાગ એ ગુણે મુમુક્ષુના પદમાં મહત્ત્વ
મૂળમાં એટલે જન્મના દેવ, અર્થાત્ એ શુભોચિતા
તો મુમુક્ષુ પશુ ન રેાવ

૧૩૯ યોગ નાવરે જ્યા દાવ થયો દેવ, અ
થા જ્યા મોદદદા જનુ રીજુ થઈ દેવ, ત્યા
સનીની દશા કહીએ, મને જાણી તો જેણે પે તમા
જાન મની લીધું છે, તેને જાણી કહીએ

૧૪૦ સમસ્ત જગત્ જેણે એકજેનું જાણ્યું છે,
અથવા ગ્રામજેનું જગત્ જેને જાનમાં વર્તે છે,
તે જાણી દેશ હ, જાણી માત્ર સામાન્ય એક
કહેવામાં નાન હ

૧૪૧ પામ સ્થાનના વિચારી જે હજે સ્થાનકે
જે એટલ તે મોતના જે કપાલ કલા હ તેમાં
વચ તે પામ્યું સ્થાનક એટલે મોક્ષપદ તેને પામે

૧૪૨ પૂનઃપ્રાપ્તિથી જેને દેવ વર્તે છે,
પશુ તે દેવથી અતીત એવે દેવારિ તે કાલારક્ત
આત્મામય જેની દશા વચ છે, તે જાણીપૂરવના
અરજકમગમા અનર્જિત વાર વદન રેા ?

સં ૧૯૫૨ ના આશિન વદ ૧ સુરવારે નરિવાદ

અ તિમ.